

Κατὰ Ἰωάννην

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. Οὗτος ἦν 1
ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ 3
ἐν ᾧ γέγονεν. Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ φῶς 4
ἐν τῇ σκοτίᾳ¹ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία¹ αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.² Ἐγένετο ἄνθρωπος 6
ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης. Οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, 7
ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσιν δι' αὐτοῦ. Οὐκ ἦν 8
ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, 9
ὃ φωτίζει³ πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ 10
κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. Εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, καὶ 11
οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν 12
τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ: οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, 13

¹ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ² καταλαμβάνω, overtake, apprehend. ³ φωτίζω, give light, enlighten.

οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ θεοῦ
ἐγεννήθησαν. Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν¹ ἐν ἡμῖν – καὶ 14
ἐθεασάμεθα² τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς³ παρὰ πατρός – πλήρης⁴
χάριτος καὶ ἀληθείας. Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγεν λέγων, 15
Οὗτος ἦν ὃν εἶπον, Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι
πρώτος μου ἦν. Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος⁵ αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ 16
χάριν ἀντὶ⁶ χάριτος. Ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ 17
Ἰησοῦ χριστοῦ ἐγένετο. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε·⁷ ὁ μονογενὴς³ υἱός, ὁ ὢν 18
εἰς τὸν κόλπον⁸ τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.⁹

Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ 19
Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ Λευῖτας¹⁰ ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν, Σὺ τίς εἶ; Καὶ 20
ὡμολόγησεν,¹¹ καὶ οὐκ ἡρνήσατο· καὶ ὡμολόγησεν ὅτι Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός. 21

¹ σκηνώω, dwell, stay in a tent. ² θεάομαι, look at, behold. ³ μονογενής, only begotten, only. ⁴ πλήρης, full. ⁵ πλήρωμα, τος, τό, fullness, fulfillment. ⁶ ἀντί, instead of, in place of. ⁷ πώποτε, ever yet, any time. ⁸ κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. ⁹ ἐξηγέομαι, explain, describe. ¹⁰ Λευῖτης, ου, ὁ, Levite. ¹¹ ὁμολογέω, confess, profess.

Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, Τί οὖν; Ἡλίας εἶ σύ; Καὶ λέγει, Οὐκ εἰμί. Ὁ προφήτης
εἶ σύ; Καὶ ἀπεκρίθη, Οὐ. Εἶπον οὖν αὐτῷ, Τίς εἶ; Ἵνα ἀπόκρισιν¹ δῶμεν τοῖς 22
πέμψασιν ἡμᾶς. Τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ; Ἔφη, Ἐγὼ φωνὴ βοῶντος² ἐν τῇ 23
ἐρήμῳ, Εὐθύνατε³ τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν Ἡσαΐας⁴ ὁ προφήτης. Καὶ οἱ 24
ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων. Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, καὶ εἶπον αὐτῷ, 25
Τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ χριστός, οὔτε Ἡλίας, οὔτε ὁ προφήτης; 26
Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης λέγων, Ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος δὲ ὑμῶν
ἔστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς 27
ἔμπροσθέν μου γέγονεν· οὗ ἔγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα⁵ τοῦ
ὑποδήματος.⁶ Ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ⁷ ἐγένετο πέραν⁸ τοῦ Ἰορδάνου,⁹ ὅπου ἦν 28
Ἰωάννης βαπτίζων.

¹ ἀπόκρισις, εως, ἦ, answer, reply. ² βοᾶω, cry aloud, shout. ³ εὐθύνω, make straight, guide. ⁴ Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. ⁵ ἱμάς, ἄντος, ὁ, thong, strap. ⁶ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ⁷ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ⁸ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁹ Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan.

Τῇ ἐπαύριον¹ βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει, ὼδε ὁ ἀμνὸς² 29
τοῦ θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Οὗτός ἐστιν περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον, 30
Ὅπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ ὃς ἐμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. Καγὼ 31
οὐκ ᾔδειν αὐτόν: ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραήλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ
ὕδατι βαπτίζων. Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης λέγων ὅτι Τεθέαμαι³ τὸ πνεῦμα 32
καταβαῖνον ὡσεὶ⁴ περιστερὰν⁵ ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν. Καγὼ οὐκ 33
ᾔδειν αὐτόν: ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, Ἐφ' ὃν ἂν
ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν
πνεύματι ἁγίῳ. Καγὼ ἐώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ 34
θεοῦ.

Τῇ ἐπαύριον¹ πάλιν εἰστήκει ὁ Ἰωάννης, καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο: καὶ 35
ἐμβλέψας⁶ τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει, ὼδε ὁ ἀμνὸς² τοῦ θεοῦ. Καὶ ἤκουσαν 37
αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ. Στραφεὶς⁷ δὲ ὁ 38

¹ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ² ἀμνός, οὐ, ὁ, lamb. ³ θεάομαι, look at, behold. ⁴ ὡσεὶ, like, about. ⁵ περιστέρα, ἄς, ἡ, dove. ⁶ ἐμβλέπω, look at, look into. ⁷ στρέφω, turn, am converted.

Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος¹ αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς, Τί ζητεῖτε; Οἱ δὲ
εἶπον αὐτῷ, Ῥαββί – ὃ λέγεται ἐρμηνευόμενον,² Διδάσκαλε – ποῦ μένεις; 39
Λέγει αὐτοῖς, Ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. Ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ³ μένει· καὶ παρ' αὐτῷ
ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ὥρα ἦν ὡς δεκάτη.⁴ Ἦν Ἀνδρέας⁵ ὁ ἀδελφὸς 40
Σίμωνος Πέτρου εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ Ἰωάννου καὶ
ἀκολουθησάντων αὐτῷ. Εὕρισκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα, 41
καὶ λέγει αὐτῷ, Εὕρηκαμεν τὸν Μεσίαν⁶ – ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον,⁷
χριστός. Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Ἐμβλέψας⁸ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, 42
Σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ· σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς¹⁰ – ὃ ἐρμηνεύεται² Πέτρος.

Τῇ ἐπαύριον¹¹ ἠθέλησεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ εὕρισκει Φίλιππον, καὶ 43
λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀκολούθει μοι. Ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ,¹² ἐκ 44
τῆς πόλεως Ἀνδρέου⁵ καὶ Πέτρου. Εὕρισκει Φίλιππος τὸν Ναθαναήλ,¹³ καὶ 45

¹ θεάομαι, look at, behold. ² ἐρμηνεύω, interpret, translate. ³ ποῦ, somewhere, about. ⁴ δέκατος, tenth. ⁵ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ⁶ Μεσσίας, ου, ὁ, Messiah, Anointed One. ⁷ μεθερμηνεύω, translate, interpret. ⁸ ἐμβλέπω, look at, look into. ⁹ Ἰωνᾶς, ᾱ, ὁ, Jonah. ¹⁰ Κηφᾶς, ᾱ, ὁ, Cephas. ¹¹ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ¹² Βηθσαϊδᾶ, ῃ, Bethsaida. ¹³ Ναθαναήλ, ὁ, Nathanael.

λέγει αὐτῷ, Ὃν ἔγραψεν Μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται εὐρήκαμεν,
 Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ.¹ Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναήλ,² 46
 Ἐκ Ναζαρέτ¹ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; Λέγει αὐτῷ Φίλιππος, Ἔρχου καὶ ἴδε. 47
 Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναήλ² ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ,
 Ἵδε ἀληθῶς³ Ἰσραηλίτης,⁴ ἐν ᾧ δόλος⁵ οὐκ ἔστιν. Λέγει αὐτῷ Ναθαναήλ,² 48
 Πόθεν με γινώσκεις; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον
 φωνῆσαι, ὄντα ὑπὸ τὴν συκῇ,⁶ εἰδόν σε. Ἀπεκρίθη Ναθαναήλ² καὶ λέγει αὐτῷ, 49
 Ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς 50
 καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὅτι εἶπόν σοι, Εἰδόν σε ὑποκάτω⁷ τῆς συκῆς,⁶ πιστεύεις;
 Μείζω τούτων ὄψει. Καὶ λέγει αὐτῷ, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε 51
 τὸν οὐρανὸν ἀνεωγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ
 καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

¹Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ²Ναθαναήλ, ὁ, Nathanael. ³ἀληθῶς, truly, really. ⁴Ἰσραηλίτης, ου, ὁ, Israelite. ⁵δόλος, ου, ὁ, guile, deceit. ⁶συκῆ, ἡς, ἡ, fig tree. ⁷ὑποκάτω, under, below.

Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος¹ ἐγένετο ἐν Κανᾶ² τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ 2
τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ· ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον.¹ 2
Καὶ ὑστερήσαντος³ οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν, Οἶνον οὐκ
ἔχουσιν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; Οὐπω ἤκει ἡ ὥρα μου. 4
Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις, Ὅ τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε. Ἦσαν δὲ 6
ἐκεῖ ὑδρίαι⁴ λίθιναι⁵ ἕξ⁶ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν⁷ τῶν Ἰουδαίων,
χωροῦσαι⁸ ἀνὰ⁹ μετρητὰς¹⁰ δύο ἢ τρεῖς. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Γεμίσατε¹¹ τὰς 7
ὑδρίας⁴ ὕδατος. Καὶ ἐγένισαν¹¹ αὐτὰς ἕως ἄνω.¹² Καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἀντλήσατε¹³ 8
νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ.¹⁴ Καὶ ἤνεγκαν. Ὡς δὲ ἐγεύσατο¹⁵ ὁ 9
ἀρχιτρικλίνος¹⁴ τὸ ὕδωρ οἶνον γεγεννημένον, καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν – οἱ δὲ
διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες¹³ τὸ ὕδωρ – φωνεῖ τὸν νυμφίον¹⁶ ὁ
ἀρχιτρικλίνος,¹⁴ καὶ λέγει αὐτῷ, Πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον 10

¹ γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. ² Κανᾶ, ἡ, Cana. ³ ὑστερέω, lack, need. ⁴ ὑδρία, ας, ἡ, water pot, jar. ⁵ λίθινος, of stone, made of stone. ⁶ ἕξ, six, 6. ⁷ καθαρισμός, οὔ, ὁ, cleansing, purification. ⁸ χωρέω, make room for, hold. ⁹ ἀνὰ, upwards, upon. ¹⁰ μετρητής, οὔ, ὁ, liquid measure, measure. ¹¹ γεμίζω, fill, load. ¹² ἄνω, up, above. ¹³ ἀντλέω, draw water, draw. ¹⁴ ἀρχιτρικλίνος, ου, ὁ, headwaiter, butler. ¹⁵ γεύομαι, taste, experience. ¹⁶ νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom.

τίθησιν, καὶ ὅταν μεθυσθῶσιν,¹ τότε τὸν ἐλάσσω·² σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν
οἶνον ἕως ἄρτι. Ταύτην ἐποίησεν τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ³ 11
τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσεν τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ.

Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καπερναοῦμ,⁴ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ 12
αὐτοῦ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.

Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς. Καὶ 13
εὔρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας⁵ βόας⁶ καὶ πρόβατα καὶ περιστεράς,⁷ καὶ τοὺς
κερματιστὰς⁸ καθημένους. Καὶ ποιήσας φραγέλλιον⁹ ἐκ σχοινίων¹⁰ πάντας 15
ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τὰ τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας·⁶ καὶ τῶν κολλυβιστῶν¹¹
ἐξέχεεν τὸ κέρμα,¹² καὶ τὰς τραπέζας¹³ ἀνέστρεψεν·¹⁴ καὶ τοῖς τὰς περιστεράς⁷ 16

¹ μεθύω, be drunken, am drunk. ² ἐλάσσων, lesser, less. ³ Κανὰ, ἢ, Cana. ⁴ Καπερναοῦμ, ἢ, Capernaum. ⁵ πωλέω, sell. ⁶ βοῦς, ὁ, ox, cow. ⁷ περιστερὰ, ἄς, ἡ, dove. ⁸ κερματιστής, ου, ὁ, money-changer. ⁹ φραγέλλιον, ου, τό, whip, lash. ¹⁰ σχοινίον, ου, τό, rope, cord. ¹¹ κολλυβιστής, οῦ, ὁ, moneychanger, money-changer. ¹² κέρμα, τος, τό, piece of money, coin. ¹³ τραπέζα, ης, ἡ, table. ¹⁴ ἀναστρέφω, return, live.

πωλοῦσιν¹ εἶπεν, Ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν:² μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου
οἶκον ἐμπορίου.³ Ἐμνήσθησαν⁴ δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστίν, Ὁ¹⁷
ζῆλος⁵ τοῦ οἴκου σου καταφάγεται⁶ με. Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον¹⁸
αὐτῷ, Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν¹⁹
αὐτοῖς, Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. Εἶπον οὖν²⁰
οἱ Ἰουδαῖοι, Τεσσαράκοντα⁷ καὶ ἕξ⁸ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν
τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; Ἐκεῖνος δὲ ἔλεγεν περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος²¹
αὐτοῦ. Ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν⁴ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο²²
ἔλεγεν: καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ, καὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς.

Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ Πάσχα, ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς²³
τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ²⁴
ἐπίστευεν ἐαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας, καὶ ὅτι οὐ χρεῖαν²⁵
εἶχεν ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου: αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκεν τί ἦν ἐν τῷ

¹ πωλέω, sell. ² ἐντεῦθεν, hence, on each side. ³ ἐμπόριον, ου, τό, market, market-house. ⁴ μιμνήσκομαι, remember, recall. ⁵ ζῆλος, ου, ὁ, zeal, jealousy. ⁶ κατεσθίω, eat up, devour. ⁷ τεσσαράκοντα, forty, 40. ⁸ ἕξ, six, 6.

ἄνθρωπῳ.

Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος¹ ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν **3**
 Ἰουδαίων: οὗτος ἦλθεν πρὸς αὐτὸν νυκτός, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ῥαββί, οἶδαμεν ὅτι **2**
 ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος: οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν ἢ
 σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ἢ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, **3**
 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν,² οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν
 βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Νικόδημος,¹ Πῶς δύναται ἄνθρωπος **4**
 γεννηθῆναι γέρον³ ὢν; Μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν⁴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον
 εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις **5**
 γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
 θεοῦ. Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστίν: καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ **6**
 πνεύματος πνεῦμά ἐστιν. Μὴ θαυμάσης ὅτι εἶπόν σοι, Δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι **7**
 ἄνωθεν.² Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ,⁵ καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ **8**

¹ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ² ἄνωθεν, from above, again. ³ γέρον, οντος, ὁ, old man. ⁴ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ⁵ πνέω, blow.

οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει: οὕτως ἐστὶν πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ
πνεύματος. Ἀπεκρίθη Νικόδημος¹ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Πῶς δύναται ταῦτα 9
γενέσθαι; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραήλ, 10
καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ὁ οἶδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὁ 11
ἐωράκαμεν μαρτυροῦμεν: καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. Εἰ τὰ 12
ἐπίγεια² εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς, ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια,³
πιστεύσετε; Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ 13
καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. Καὶ καθὼς Μωσῆς ὑψώσεν⁴ 14
τὸν ὄφιν⁵ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως⁶ ὑψωθῆναι⁴ δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου: ἵνα πᾶς ὁ 15
πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

Οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ⁷ 16
ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Οὐ 17
γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον,

¹ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ² ἐπίγειος, of the earth, earthly. ³ ἐπουράνιος, heavenly, celestial. ⁴ ὑψόω, lift up, exalt. ⁵ ὄφης, εως, ὁ, snake, serpent. ⁶ οὕτως, thus, so. ⁷ μονογενής, only begotten, only.

ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ. Ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ 18
 πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς¹ υἱοῦ
 τοῦ θεοῦ. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ 19
 ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ
 ἔργα. Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα² πράσων μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, 20
 ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ³ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, 21
 ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν θεῷ ἐστὶν εἰργασμένα.

Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν· καὶ ἐκεῖ 22
 διέτριβεν⁴ μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζεν. Ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνῶν⁵ 23
 ἐγγὺς τοῦ Σαλήμ,⁶ ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ· καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο. 24
 Οὕτω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Ἰωάννης. Ἐγένετο οὖν ζήτησις⁷ 25
 ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίου περὶ καθαρισμοῦ.⁸ Καὶ ἦλθον πρὸς 26

¹ μονογενής, only begotten, only. ² φαῦλος, worthless, bad. ³ ἐλέγχω, convict, reprove. ⁴ διατρίβω, continue, tarry. ⁵ Αἰνών, ἡ, Aenon. ⁶ Σαλήμ, ἡ, Salem. ⁷ ζήτησις, εως, ἡ, debate, controversy. ⁸ καθαρισμός, οὐ, ὁ, cleansing, purification.

τὸν Ἰωάννην καὶ εἶπον αὐτῷ, Ῥαββί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν¹ τοῦ Ἰορδάνου,² ᾧ
σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. 27
Ἀπεκρίθη Ἰωάννης καὶ εἶπεν, Οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδέν, ἐὰν μὴ
ᾗ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Αὐτοὶ ὑμεῖς μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον, Οὐκ εἰμὶ 28
ἐγὼ ὁ χριστός, ἀλλ' ὅτι Ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. Ὁ ἔχων τὴν 29
νύμφην,³ νυμφίος⁴ ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου,⁴ ὁ ἐστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ,
χαρᾶ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου·⁴ αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἣ ἐμὴ πεπλήρωται. 30
Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν,⁵ ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι.⁶

Ὁ ἄνωθεν⁷ ἐρχόμενος ἐπάνω⁸ πάντων ἐστίν. Ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστίν, 31
καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ· ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω⁸ πάντων ἐστίν. Καὶ ὁ 32
έώρακεν καὶ ἤκουσεν, τοῦτο μαρτυρεῖ· καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς
λαμβάνει. Ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν⁹ ὅτι ὁ θεὸς ἀληθὴς ἐστίν. 33

¹ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ² Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ³ νύμφη, ης, ἡ, bride, young woman. ⁴ νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom. ⁵ αὐξάνω, cause to grow, increase. ⁶ ἐλαττώ, make lower, decrease. ⁷ ἄνωθεν, from above, again. ⁸ ἐπάνω, above, over (gen). ⁹ σφραγίζω, seal, set a seal upon.

Ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεός, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ: οὐ γὰρ ἐκ μέτρου¹ 34
 δίδωσιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα. Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ 35
 χειρὶ αὐτοῦ. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον: ὁ δὲ ἀπειθῶν² τῷ υἱῷ, 36
 οὐκ ὄψεται ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς 4
 ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης – καίτοιγε³ Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ' οἱ 2
 μαθηταὶ αὐτοῦ – ἀφῆκεν τὴν Ἰουδαίαν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἔδει 3
 δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας.⁴ Ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας⁴ 5
 λεγομένην Συχάρ,⁵ πλησίον⁶ τοῦ χωρίου⁷ ὃ ἔδωκεν Ἰακώβ Ἰωσήφ τῷ υἱῷ
 αὐτοῦ: ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ⁸ τοῦ Ἰακώβ. Ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακῶς⁹ ἐκ τῆς 6
 ὁδοπορίας¹⁰ ἐκαθέζετο¹¹ οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ.⁸ Ὡρα ἦν ὥσει¹² ἕκτη.¹³ Ἔρχεται 7
 γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας⁴ ἀντλήσαι¹⁴ ὕδωρ: λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Δός μοι πιεῖν. 8

¹ μέτρον, ου, τό, measure, measuring rod. ² ἀπειθέω, disbelieve, disobey. ³ καίτοιγε, and yet, although. ⁴ Σαμάρεια, ας, ἡ, Samaria. ⁵ Συχάρ, ἡ, Sychar. ⁶ πλησίον, near, neighbor (as a noun). ⁷ χωρίον, ου, τό, place, field. ⁸ πηγή, ἡς, ἡ, spring, fountain. ⁹ κοπιᾶω, toil, labor. ¹⁰ ὁδοπορία, ας, ἡ, walking, journey. ¹¹ καθεζομαι, sit down, am sitting. ¹² ὥσει, like, about. ¹³ ἕκτος, sixth. ¹⁴ ἀντλέω, draw water, draw.

Οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς¹ ἀγοράσωσιν. 9

Λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρεῖτις,² Πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὢν παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς, οὕσης γυναικὸς Σαμαρείτιδος;² – Οὐ γὰρ συγχρῶνται³ Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις.⁴ Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, Εἰ ᾔδεις τὴν δωρεάν⁵ τοῦ θεοῦ, 10

καὶ τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι, Δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, Κύριε, οὔτε ἀντλημὰ⁶ ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ⁷ 11

ἐστὶν βαθύ:⁸ πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; Μὴ σὺ μεῖζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν 12

Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ,⁷ καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιεν, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ θρέμματα⁹ αὐτοῦ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ 13

ὑδατος τούτου, διψήσει¹⁰ πάλιν: ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὑδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, 14

οὐ μὴ διψήσῃ¹⁰ εἰς τὸν αἰῶνα: ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ¹¹ ὑδατος ἀλλομένου¹² εἰς ζωὴν αἰώνιον. Λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή, Κύριε, 15

δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ,¹⁰ μηδὲ ἔρχομαι ἐνθάδε¹³ ἀντλεῖν.¹⁴ Λέγει 16

¹ τροφή, ἥς, ἡ, food, nourishment. ² Σαμαρεῖτις, ἰδος, ἡ, Samaritan woman. ³ συγχράομαι, associate with, have dealings with. ⁴ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ⁵ δωρεά, ἄς, ἡ, gift, free gift. ⁶ ἀντλημα, τος, τό, bucket, pail. ⁷ φρέαρ, ος, τό, well, pit. ⁸ βαθύς, deep, early. ⁹ θρέμμα, τος, τό, (domesticated) animal. ¹⁰ διψάω, thirst, thirst for. ¹¹ πηγὴ, ἥς, ἡ, spring, fountain. ¹² ἀλλομαι, leap, spring up. ¹³ ἐνθάδε, within, here. ¹⁴ ἀντλέω, draw water, draw.

αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ὑπαγε, φώνησον τὸν ἄνδρα σοῦ, καὶ ἐλθε ἐνθάδε.¹ Ἀπεκρίθη ἡ 17
γυνὴ καὶ εἶπεν, Οὐκ ἔχω ἄνδρα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Καλῶς εἶπας ὅτι Ἄνδρα
οὐκ ἔχω: πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστιν σου ἀνὴρ: τοῦτο 18
ἀληθὲς εἶρηκας. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, Κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. Οἱ 19
πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὅρει τούτῳ προσεκύνησαν: καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν
Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου δεῖ προσκυνεῖν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Γύναι, 21
πίστευσόν μοι ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὅρει τούτῳ οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις
προσκυνήσετε τῷ πατρί. Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἶδατε: ἡμεῖς 22
προσκυνοῦμεν ὃ οἶδαμεν: ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. Ἄλλ' ἔρχεται 23
ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ² προσκυνήσουσιν τῷ πατρὶ ἐν
πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ: καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας
αὐτόν. Πνεῦμα ὁ θεός: καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ 24
ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, Οἶδα ὅτι Μεσίας³ ἔρχεται – ὁ 25

¹ ἐνθάδε, within, here. ² προσκυνητής, οὗ, ὁ, worshiper, worshipper. ³ Μεσσίας, ου, ὁ, Messiah, Anointed One.

λεγόμενος χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ¹ ἡμῖν πάντα. Λέγει αὐτῇ ὁ 26

Ἰησοῦς, Ἐγώ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι.

Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· 27

οὐδεὶς μέντοι² εἶπεν, Τί ζητεῖς; ἢ, Τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; Ἀφῆκεν οὖν τὴν 28

ὕδριάν³ αὐτῆς ἢ γυνή, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις, 29

Δεῦτε,⁴ ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέν μοι πάντα ὅσα ἐποίησα· μήτι⁵ οὗτός ἐστιν ὁ

χριστός; Ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ⁶ 30

ἡρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταί, λέγοντες, Ραββί, φάγε. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐγὼ 32

βρώσιν⁷ ἔχω φαγεῖν ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς 33

ἀλλήλους, Μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐμὸν βρώμα⁸ 34

ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω⁹ αὐτοῦ τὸ ἔργον. 35

Οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι Ἔτι τετράμηνός¹⁰ ἐστιν, καὶ ὁ θερισμός¹¹ ἔρχεται; Ἰδού,

¹ ἀναγγέλλω, announce, report. ² μέντοι, yet, however. ³ ὕδρία, ας, ἡ, water pot, jar. ⁴ δεῦτε, come!. ⁵ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁶ μεταξύ, between, after. ⁷ βρώσις, εως, ἡ, eating, food. ⁸ βρώμα, τος, τό, food, food of any kind. ⁹ τελειόω, fill, fulfill. ¹⁰ τετράμηνος, ου, ἡ, lasting four months, of four months. ¹¹ θερισμός, οὔ, ὁ, harvest, reaping.

λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε¹ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε² τὰς χώρας, ὅτι
 λευκαὶ εἰσιν πρὸς θερισμὸν³ ἤδη. Καὶ ὁ θερίζων⁴ μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει 36
 καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον· ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ⁵ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων.⁴ Ἐν γὰρ 37
 τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινός, ὅτι Ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ
 θερίζων.⁴ Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν⁴ ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε·⁶ ἄλλοι 38
 κεκοπιάκασιν,⁶ καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον⁷ αὐτῶν εἰσεληλύθατε.

Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν⁸ διὰ τὸν 39
 λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης ὅτι Εἶπέν μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. Ὡς οὖν 40
 ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρεῖται,⁸ ἡρώτων αὐτὸν μείναι παρ' αὐτοῖς· καὶ
 ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. Καὶ πολλῶ πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, 41
 τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον ὅτι Οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν⁹ πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ
 ἀκηκόαμεν, καὶ οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς¹⁰ ὁ σωτὴρ¹¹ τοῦ κόσμου, ὁ

¹ ἐπαίρω, lift up, raise. ² θεάομαι, look at, behold. ³ θερισμός, οὐ, ὁ, harvest, reaping. ⁴ θερίζω, reap, gather. ⁵ ὁμοῦ, together. ⁶ κοπιᾶω, toil, labor. ⁷ κόπος, ου, ὁ, labor, trouble. ⁸ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ⁹ λαλιά, ᾤ, ἡ, speech, way of talking. ¹⁰ ἀληθῶς, truly, really. ¹¹ σωτήρ, ἦρος, ὁ, savior, deliverer.

χριστός.

Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Αὐτὸς 43

γὰρ ὁ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι¹ τιμὴν οὐκ ἔχει. 45

Ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι,² πάντα
έωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς
τὴν ἑορτήν.

Ἦλθεν οὖν πάλιν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Κανᾶ³ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησεν τὸ ὕδωρ 46

οἶνον. Καὶ ἦν τις βασιλικός,⁴ οὗ ὁ υἱὸς ἡσθένει ἐν Καπερναούμ.⁵ Οὗτος 47

ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἔκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπῆλθεν πρὸς
αὐτόν, καὶ ἡρώτα αὐτὸν ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσῃται αὐτοῦ τὸν υἱόν· ἔμελλεν γὰρ
ἀποθνήσκειν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα⁶ 48

ἴδῃτε, οὐ μὴ πιστεύσητε. Λέγει πρὸς αὐτόν ὁ βασιλικός,⁴ Κύριε, κατάβηθι πρὶν 49

¹ πατρίς, ἰδος, ἡ, of one's fathers, fatherland. ² Γαλιλαῖος, Galilean. ³ Κανᾶ, ἡ, Cana. ⁴ βασιλικός, royal, connected with a king. ⁵ Καπερναούμ, ἡ, Capernaum. ⁶ τέρας, ατος, τό, wonder, portent. ⁷ πρὶν, before, formerly.

ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Πορεύου· ὁ υἱός σου ζῇ. Καὶ 50
ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο. Ἦδη 51
δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος, οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν¹ αὐτῷ, καὶ ἀπήγγειλαν
λέγοντες ὅτι Ὁ παῖς² σου ζῇ. Ἐπύθετο³ οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν ἐν ᾗ 52
κομψότερον⁴ ἔσχεν. Καὶ εἶπον αὐτῷ ὅτι Χθές⁵ ὥραν ἐβδόμην⁶ ἀφήκεν αὐτὸν ὁ
πυρετός.⁷ Ἔγνων οὖν ὁ πατήρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι 53
Ὁ υἱός σου ζῇ· καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. Τοῦτο πάλιν 54
δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Μετὰ ταῦτα ἦν ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα. 5

Ἔστιν δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ⁸ κολυμβήθρα,⁹ ἡ ἐπιλεγομένη¹⁰ 2
Ἑβραϊστὶ¹¹ Βηθεςδά,¹² πέντε στοὰς¹³ ἔχουσα. Ἐν ταύταις κατέκειτο¹⁴ πλῆθος 3

¹ ἀπαντάω, meet, encounter. ² παῖς, ὁ, male or female child, servant. ³ πυνθάνομαι, inquire, ask. ⁴ κομψότερον, better, in better health. ⁵ χθές, yesterday. ⁶ ἑβδομος, seventh. ⁷ πυρετός, οὐ, ὁ, fever. ⁸ προβατικός, pertaining to sheep. ⁹ κολυμβήθρα, ας, ἡ, pool, swimming-place. ¹⁰ ἐπιλέγω, call or name, choose. ¹¹ Ἑβραϊστί, Hebrew. ¹² Βηθεςδά, ἡ, Bethesda. ¹³ στοά, ἄς, ἡ, portico, colonnade. ¹⁴ κατὰκειμαι, lie down, lie sick.

πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν,¹ ξηρῶν,² ἐκδεχομένων³ τὴν τοῦ
 ὕδατος κίνησιν.⁴ Ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ,⁵ καὶ 4
 ἐτάρασσεν⁶ τὸ ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς⁷ μετὰ τὴν ταραχὴν⁸ τοῦ ὕδατος,
 ὑγιής⁹ ἐγίνετο, ᾧ δὴποτε¹⁰ κατείχετο¹¹ νοσήματι.¹² Ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ 5
 τριάκοντα¹³ ὀκτώ¹⁴ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ.¹⁵ Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς 6
 κατακείμενον,¹⁶ καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ, Θέλεις ὑγιής⁹
 γενέσθαι; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν, Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω ἵνα, ὅταν 7
 ταραχθῇ⁶ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος
 πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγείραι, ἄρον τὸν κράββατόν¹⁷ 8
 σου, καὶ περιπάτει. Καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιής⁹ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἤρεν τὸν 9
 κράββατον¹⁷ αὐτοῦ καὶ περιεπάτει. Ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

¹ χωλός, lame, deprived of a foot. ² ξηρός, dry, withered. ³ ἐκδέχομαι, await, expect. ⁴ κίνησις, εως, ἡ, moving, stirring. ⁵ κολυμβήθρα, ας, ἡ, pool, swimming-place. ⁶ ταρασσω, trouble, agitate. ⁷ ἐμβαίνω, embark. ⁸ ταραχή, ἡ, disturbance, tumult. ⁹ ὑγιής, whole, healthy. ¹⁰ δὴποτε, even at that time, whenever. ¹¹ κατέχω, hold back, hold fast. ¹² νόσημα, ατος, τό, trouble, disease. ¹³ τριάκοντα, thirty, 30. ¹⁴ ὀκτώ, eight, 8. ¹⁵ ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ¹⁶ κατάκειμαι, lie down, lie sick. ¹⁷ κράββατος, ου, ὁ, mattress, pallet.

Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ, Σάββατόν ἐστιν· οὐκ ἔξεστίν σοι 10
 ἄραι τὸν κράββατον.¹ Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, Ὁ ποιήσας με ὑγιῇ,² ἐκεῖνός μοι εἶπεν, 11
 Ἄρον τὸν κράββατόν¹ σου καὶ περιπάτει. Ἠρώτησαν οὖν αὐτόν, Τίς ἐστιν ὁ 12
 ἄνθρωπος ὁ εἰπὼν σοι, Ἄρον τὸν κράββατόν¹ σου καὶ περιπάτει; Ὁ δὲ ἰαθεὶς 13
 οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν· ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν,³ ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. Μετὰ 14
 ταῦτα εὕρισκει αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἴδε ὑγιῆς² γέγονας·
 μηκέτι⁴ ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν⁵ τί σοι γένηται. Ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ 15
 ἀνήγγειλεν⁶ τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῇ.² Καὶ διὰ 16
 τοῦτο ἐδίωκον τὸν Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτείνειν, ὅτι
 ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, Ὁ πατήρ μου ἕως 17
 ἄρτι ἐργάζεται, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι. Διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ 18
 Ἰουδαῖοι ἀποκτείνειν, ὅτι οὐ μόνον ἔλυνεν τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον
 ἔλεγεν τὸν θεόν, ἴσον⁷ ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ.

¹ κράβατος, ου, ὁ, mattress, pallet. ² ὑγιής, whole, healthy. ³ ἐκνεύω, turn aside, withdraw. ⁴ μηκέτι, no longer. ⁵ χειρόν, worse. ⁶ ἀναγγέλλω, announce, report. ⁷ ἴσος, equal, identical.

Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἄφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μὴ τι βλέπη τὸν πατέρα ποιοῦντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. Ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ· καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. Ὡςπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζῶοποιεῖ,¹ οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζῶοποιεῖ.¹ Οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκεν τῷ υἱῷ· ἵνα πάντες τιμῶσιν² τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσιν² τὸν πατέρα. Ὁ μὴ τιμῶν² τὸν υἱόν, οὐ τιμᾷ² τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν³ ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται. Ὡςπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως

¹ζῶοποιέω, make alive, make to live. ²τιμᾶω, honor, value at a price. ³μεταβαίνω, depart, leave.

ἔδωκεν καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ· καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν 27
ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν. Μὴ θαυμάζετε τοῦτο· ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ 28
πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύσονται, 29
οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαῦλα¹ πράξαντες, εἰς
ἀνάστασιν κρίσεως.

Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐδέν· καθὼς ἀκούω, κρίνω· καὶ ἡ κρίσις ἡ 30
ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ
πέμψαντός με πατρός. Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ 31
ἔστιν ἀληθής. Ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ 32
μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ 33
μεμαρτύρηκεν τῇ ἀληθείᾳ. Ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν 34
λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος² ὁ 35
καιόμενος³ καὶ φαίνων, ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι⁴ πρὸς ὥραν ἐν τῷ

¹ φαῦλος, worthless, bad. ² λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ³ καίω, burn, ignite. ⁴ ἀγαλλιάω, rejoice, am full of joy.

φωτὶ αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μεῖζω τοῦ Ἰωάννου: τὰ γὰρ ἔργα αὐτοῦ 36
 ἔδωκέν μοι ὁ πατήρ ἵνα τελειώσω¹ αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ
 περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκεν. Καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτὸς 37
 μεμαρτύρηκεν περὶ ἐμοῦ. Οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε,² οὔτε εἶδος³
 αὐτοῦ ἑώρακατε. Καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὃν 38
 ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. Ἐρευνᾶτε⁴ τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς 39
 δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ
 ἐμοῦ: καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρὸς με, ἵνα ζωὴν ἔχητε. Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ 40
 λαμβάνω: ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς. 42
 Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου, καὶ οὐ λαμβάνετε με: ἐὰν ἄλλος
 ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, 44
 δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ
 ζητεῖτε; Μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω⁵ ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα: ἔστιν ὁ 45

¹ τελειόω, fill, fulfill. ² πώποτε, ever yet, any time. ³ εἶδος, οὐς, τό, form, sight. ⁴ ἐρευνᾶω, search diligently. ⁵ κατηγορέω, accuse, charge.

κατηγορῶν¹ ὑμῶν, Μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωσῇ, 46
 ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. Εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου 47
 γράμμασιν² οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν πιστεύσετε;

Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν³ τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας, τῆς 6
 Τιβεριάδος.⁴ Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, ὅτι ἐώρων αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ 2
 ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων. Ἀνῆλθεν⁵ δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ 3
 ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ Πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν 4
 Ἰουδαίων. Ἐπάρας⁶ οὖν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ θεασάμενος⁷ ὅτι πολὺς 5
 ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς τὸν Φίλιππον, Πόθεν ἀγοράσομεν
 ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι; Τοῦτο δὲ ἔλεγεν πειράζων αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί 6
 ἔμελλεν ποιεῖν. Ἀπεκρίθη αὐτῷ Φίλιππος, Διακοσίων⁸ δηναρίων⁹ ἄρτοι οὐκ 7
 ἀρκοῦσιν¹⁰ αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχύ¹¹ τι λάβῃ. Λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν 8

¹κατηγορέω, accuse, charge. ²γράμμα, τος, τό, letter, writings. ³πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁴Τιβεριάς, ἄδος, ἡ, Tiberias. ⁵ἀνέρχομαι, go up, come up. ⁶ἐπαίρω, lift up, raise. ⁷θεάομαι, look at, behold. ⁸διακόσιοι, two hundred, 200. ⁹δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ¹⁰ἀρκέω, assist, suffice. ¹¹βραχύς, short, little.

μαθητῶν αὐτοῦ, Ἀνδρέας¹ ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου, Ἦστιν παιδάριον² ἐν 9
 ᾧδε, ὃ ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους³ καὶ δύο ὀψάρια·⁴ ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς
 τοσούτους;⁵ Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς, Ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν.⁶ Ἦν δὲ 10
 χόρτος⁷ πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. Ἀνέπεσον⁶ οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν⁸ ὥσει⁹
 πεντακισχίλιοι.¹⁰ Ἔλαβεν δὲ τοὺς ἄρτους ὁ Ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκεν 11
 τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις·¹² ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων⁴
 ὅσον ἤθελον. Ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν,¹³ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Συναγάγετε 12
 τὰ περισσεύσαντα κλάσματα,¹⁴ ἵνα μὴ τι ἀπόληται. Συνήγαγον οὖν, καὶ 13
 ἐγέμισαν¹⁵ δώδεκα κοφίνους¹⁶ κλασμάτων¹⁴ ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων,³
 ἃ ἐπερίσσευσεν τοῖς βεβρωκόσιν.¹⁷ Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν 14
 σημεῖον ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγον ὅτι Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς¹⁸ ὁ προφήτης ὃ ἐρχόμενος εἰς
 τὸν κόσμον. Ἰησοῦς οὖν γινούς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἀρπάζειν¹⁹ αὐτόν, 15

¹ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ² παιδάριον, ου, τό, child, young boy. ³ κριθίνος, made of barley flour, made of barley. ⁴ ὀψάριον, ου, τό, fish, little fish. ⁵ τοσούτος, so great, so much. ⁶ ἀναπίπτω, recline, lie down. ⁷ χόρτος, ου, ὁ, grass, hay. ⁸ ἀριθμός, οὔ, δ, number, total. ⁹ ὥσει, like, about. ¹⁰ πεντακισχίλιοι, five thousand, 5000. ¹¹ διαδίδωμι, distribute, give. ¹² ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ¹³ ἐμπίπλημι, fill up, satisfy. ¹⁴ κλάσμα, τος, τό, broken piece, fragment. ¹⁵ γεμίζω, fill, load. ¹⁶ κόφινος, ου, ὁ, basket, large basket. ¹⁷ βιβρώσκω, eat, consume. ¹⁸ ἀληθῶς, truly, really. ¹⁹ ἀρπάζω, seize, snatch.

ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησεν¹ εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος.

Ὡς δὲ ὀψία² ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ 16

ἐμβάντες³ εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν⁴ τῆς θαλάσσης εἰς Καπερναούμ.⁵ Καὶ

σκοτία⁶ ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς. Ἦ τε θάλασσα 18

ἀνέμου μεγάλου πνέοντος⁷ διηγείρετο.⁸ Ἐληλακότες⁹ οὖν ὡς σταδίου¹⁰ εἴκοσι¹¹ 19

πέντε ἢ τριάκοντα,¹² θεωροῦσιν τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης,

καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον· καὶ ἐφοβήθησαν. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, Ἐγὼ εἰμι· 20

μὴ φοβεῖσθε. Ἦθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον· καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον 21

ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον.

¹ ἀναχωρέω, depart, withdraw. ² ὀψιος, late. ³ ἐμβαίνω, embark. ⁴ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁵ Καπερναούμ, ἡ, Capernaum. ⁶ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ⁷ πνέω, blow. ⁸ διεγείρω, arouse completely, stir up. ⁹ ἐλαύνω, drive or push, row. ¹⁰ στάδιον, οὗ, τό, stadia, length of a stadium. ¹¹ εἴκοσι, twenty, 20. ¹² τριάκοντα, thirty, 30.

Τῇ ἐπαύριον¹ ὁ ὄχλος ὁ ἐστηκὼς πέραν² τῆς θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι πλοιάριον³ ἄλλο 22
οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἓν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν⁴ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ
συνεισῆλθεν⁵ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον,³ ἀλλὰ μόνοι οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον – ἀλλὰ δὲ ἦλθεν πλοιάρια³ ἐκ Τιβεριάδος⁶ ἐγγὺς τοῦ 23
τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον, εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου – ὅτε οὖν εἶδεν ὁ 24
ὄχλος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν⁴ αὐτοὶ εἰς τὰ
πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς Καπερναοῦμ,⁷ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν. Καὶ εὐρόντες αὐτὸν 25
πέραν² τῆς θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ, Ῥαββί, πότε ὧδε γέγονας; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς 26
ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα,
ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε.⁸ Ἔργάζεσθε μὴ τὴν βρώσιν⁹ 27
τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρώσιν⁹ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν,¹⁰ ὁ θεός. Εἶπον οὖν 28
πρὸς αὐτόν, Τί ποιῶμεν, ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς 29

¹ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ² πέραν, on the other side of, beyond (gen). ³ πλοιάριον, ου, τό, small boat, little boat. ⁴ ἐμβάινω, embark. ⁵ συνεισέρχομαι, enter together, enter together with. ⁶ Τιβεριάς, ἄδος, ἡ, Tiberias. ⁷ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ⁸ χορτάζω, eat until full, be filled. ⁹ βρώσις, εως, ἡ, eating, food. ¹⁰ σφραγίζω, seal, set a seal upon.

καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτό ἐστιν τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν
ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. Εἶπον οὖν αὐτῷ, Τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ 30
πιστεύσωμέν σοι; Τί ἐργάζῃ; Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα¹ ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, 31
καθὼς ἐστιν γεγραμμένον, Ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν. Εἶπεν 32
οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν
ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. Ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ 33
οὐρανοῦ καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, Κύριε, πάντοτε δὸς 34
ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ 35
ἐρχόμενος πρὸς με οὐ μὴ πεινάσῃ·² καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ³
πώποτε.⁴ Ἀλλ' εἶπον ὑμῖν ὅτι καὶ ἐωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε. Πᾶν ὃ 36
δίδωσίν μοι ὁ πατήρ πρὸς ἐμὲ ἥξει· καὶ τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω
ἔξω. Ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ 38

¹ μάννα, τό, manna. ² πεινάω, hunger, am hungry. ³ διψάω, thirst, thirst for. ⁴ πώποτε, ever yet, any time.

τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. Τοῦτο δέ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με 39
πατρός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέν μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ τῇ
ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Τοῦτο δέ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν 40
τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτόν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ
τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Ἐγόγγυζον¹ οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν, Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβάς ἐκ 41
τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς 42
οἶδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; Πῶς οὖν λέγει οὗτος ὅτι Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
καταβέβηκα; Ἀπεκρίθη οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Μὴ γογγύζετε¹ μετ' 43
ἀλλήλων. Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με ἐλκύσῃ 44
αὐτόν, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτόν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἔστιν γεγραμμένον ἐν 45
τοῖς προφήταις, Καὶ ἔσονται πάντες διδασκοί³ θεοῦ. Πᾶς οὖν ὁ ἀκούων παρὰ
τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν, ἔρχεται πρὸς με. Οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἐώρακεν, εἰ μὴ 46

¹γογγύζω, mutter, murmur. ²ἐλκύω, drag, draw. ³διδασκός, instructed, taught.

ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ, οὗτος ἐώρακεν τὸν πατέρα. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ 47
 πιστεύων εἰς ἐμέ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. Οἱ πατέρες 48
 ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα¹ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἀπέθανον. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ 50
 τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγη καὶ μὴ ἀποθάνῃ. Ἐγὼ εἰμι ὁ 51
 ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου,
 ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ
 δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.

Ἐμάχοντο² οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν 52
 δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν; Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, 53
 ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἶμα, οὐκ
 ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. Ὁ τρώγων³ μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἶμα, ἔχει 54
 ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἡ γὰρ σὰρξ μου 55
 ἀληθῶς⁴ ἐστὶν βρώσις,⁵ καὶ τὸ αἶμά μου ἀληθῶς⁴ ἐστὶν πόσις.⁶ Ὁ τρώγων³ μου 56

¹ μάννα, τό, manna. ² μάχομαι, fight, quarrel. ³ τρώγω, gnaw, crunch. ⁴ ἀληθῶς, truly, really. ⁵ βρώσις, εως, ἡ, eating, food. ⁶ πόσις, εως, ἡ, drinking, drink.

τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἶμα, ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ. Καθὼς 57
 ἀπέστειλέν με ὁ ζῶν πατήρ, καὶ ἐγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα: καὶ ὁ τρώγων¹ με,
 καὶ κεῖνος² ζήσεται δι' ἐμέ. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς: οὐ 58
 καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα,³ καὶ ἀπέθανον: ὁ τρώγων¹ τοῦτον τὸν
 ἄρτον, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν 59
 Καπερναοῦμ.⁴

Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον, Σκληρός⁵ ἐστιν οὗτος ὁ 60
 λόγος: τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ ὅτι γογγύζουσιν⁶ 61
 περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει; Ἐὰν οὖν 62
 θεωρῇτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;⁷ Τὸ 63
 πνεῦμά ἐστιν τὸ ζῶοποιεῖν,⁸ ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ⁹ οὐδέν: τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ
 ὑμῖν, πνεῦμά ἐστιν καὶ ζωὴ ἐστιν. Ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἳ οὐ πιστεύουσιν. 64

¹ τρώγω, gnaw, crunch. ² καὶ ἐκεῖνος, and he, and she. ³ μάννα, τό, manna. ⁴ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ⁵ σκληρός, hard, rough. ⁶ γογγύζω, mutter, murmur. ⁷ πρότερον, formerly, before. ⁸ ζῶοποιέω, make alive, make to live. ⁹ ὠφελέω, profit, help.

Ἦδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἰησοῦς, τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ
παραδώσων αὐτόν. Καὶ ἔλεγεν, Διὰ τοῦτο εἶρηκα ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς δύναται 65
ἐλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ ᾗ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου.

Ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκέτι μετ' 66
αὐτοῦ περιεπάτουν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τοῖς δώδεκα, Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε 67
υπάγειν; Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; 68
Ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις. Καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ 69
ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ ἐγὼ 70
ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην,¹ καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν; Ἐλεγεν δὲ τὸν 71
Ἰούδαν Σίμωνος Ἰσκαριώτην:² οὗτος γὰρ ἔμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ
τῶν δώδεκα.

¹ ἐκλέγομαι, choose, elect. ² Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth.

Καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ 7
Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ 2
ἐορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ Σκηνοπηγία.¹ Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, 3
Μετάβηθι² ἐντεῦθεν,³ καὶ ὑπάγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου
θεωρήσωσιν τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς. Οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ⁴ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ 4
αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶναι. Εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. Οὐδὲ 5
γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ὁ 6
καιρὸς ὁ ἐμὸς οὕτω πάρεστιν,⁵ ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος⁶ πάντοτέ ἐστιν ἑτοιμος.⁷ 7
Οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ,
ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν. Ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἐορτὴν ταύτην· ἐγὼ 8
οὕτω⁸ ἀναβαίνω εἰς τὴν ἐορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὕτω πεπλήρωται. 9
Ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ.

¹ σκηνοπηγία, ας, ἡ, Feast Booths or Tabernacles. ² μεταβαίνω, depart, leave. ³ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ⁴ κρυπτός, hidden, secret. ⁵ παρίμι, be present, have arrived. ⁶ ὑμέτερος, your. ⁷ ἑτοιμος, ready, prepared. ⁸ οὕτω, not yet.

Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτήν, οὐ 10
φανερῶς,¹ ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ.² Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ 11
ἔλεγον, Ποῦ ἐστὶν ἐκεῖνος; Καὶ γογγυσμὸς³ πολλὸς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις: 12
οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι Ἀγαθὸς ἐστὶν: ἄλλοι ἔλεγον, Οὐ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. 13
Οὐδεὶς μέντοι⁴ παρρησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων.

Ἦδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσοῦσης,⁵ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐδίδασκεν. Καὶ 14
ἐθαύμαζον οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Πῶς οὗτος γράμματα⁶ οἶδεν, μὴ μεμαθηκώς; 16
Ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Ἡ ἐμὴ διδασχὴ οὐκ ἔστιν ἐμῇ, ἀλλὰ
τοῦ πέμψαντός με. Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς 17
διδασχῆς, πότερον⁷ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστὶν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ. Ὁ ἀφ' ἐαυτοῦ 18
λαλῶν, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ: ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν,
οὗτος ἀληθὴς ἐστὶν, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. Οὐ Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν 19

¹ φανερώς, openly, publicly. ² κρυπτός, hidden, secret. ³ γογγυσμός, οὐ, ὁ, grumbling, murmuring. ⁴ μέντοι, yet, however. ⁵ μεσώ, be in the middle, in the midst. ⁶ γράμμα, τος, τό, letter, writings. ⁷ πότερος, which of two, whether.

τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον; Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; 20

Ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος καὶ εἶπεν, Δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι; 21

Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε. 22

Διὰ τοῦτο Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν – οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ Μωσέως

ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων – καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε¹ ἄνθρωπον. Εἰ 23

περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος Μωσέως,

ἐμοὶ χολᾷτε² ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῇ³ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; Μὴ κρίνετε κατ' 24

ὄψιν,⁴ ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε.

Ἔλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν,⁵ Οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν 25

ἀποκτεῖναι; Καὶ ἴδε παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν. Μήποτε 26

ἀληθῶς⁶ ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς⁶ ὁ χριστός; Ἀλλὰ τοῦτον 27

οἶδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν. 28

Ἐκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγων, Κάμὲ οἶδατε, καὶ

¹ περιτέμνω, circumcize, circumcise. ² χολάω, be angry, am angry with. ³ ὑγιής, whole, healthy. ⁴ ὄψις, εὖς, ἦ, outward appearance, face. ⁵ Ἱεροσολυμίτης, ου, ὁ, inhabitant of Jerusalem, Jerusalemite. ⁶ ἀληθῶς, truly, really.

οἶδατε πόθεν εἰμί: καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας
 με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἶδατε. Ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι, ¹ κακεῖνός ¹ με 29
 ἀπέστειλεν. Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι.² Καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν³ ἐπ' αὐτὸν τὴν 30
 χεῖρα, ὅτι οὐπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. Πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς 31
 αὐτόν, καὶ ἔλεγον ὅτι Ὁ χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μήτι⁴ πλείονα σημεῖα τούτων
 ποιήσει ὢν οὗτος ἐποίησεν; Ἦκουσαν οἱ Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος⁵ 32
 περὶ αὐτοῦ ταῦτα: καὶ ἀπέστειλαν ὑπηρέτας⁶ οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα
 πιάσωσιν² αὐτόν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ 33
 ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. Ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὐρήσετε: καὶ ὅπου εἰμι 34
 ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς, Ποῦ οὗτος 35
 μέλλει πορεύεσθαι ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὐρήσομεν αὐτόν; Μὴ εἰς τὴν διασποράν⁷ τῶν
 Ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι, καὶ διδάσκειν τοὺς Ἑλληνας; Τίς ἐστιν οὗτος ὁ 36
 λόγος ὃν εἶπεν, Ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὐρήσετε: καὶ ὅπου εἰμι ἐγώ, ὑμεῖς οὐ

¹ κακεῖνος, and he, and she. ² πιάζω, take, lay hold of. ³ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ⁴ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁵ γογγύζω, mutter, murmur. ⁶ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ⁷ διασπορά, ἄς, ἡ, diaspora, dispersion.

δύνασθε ἐλθεῖν;

Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἰστήκει ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔκραξεν, 37
λέγων, Ἐάν τις διψᾷ,¹ ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς 38
εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ² ἐκ τῆς κοιλίας³ αὐτοῦ ρέουσιν⁴ ὕδατος ζῶντος. 39
Τοῦτο δὲ εἶπεν περὶ τοῦ πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς
αὐτόν: οὐπω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω⁵ ἐδοξάσθη. Πολλοὶ οὖν 40
ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς⁶ ὁ προφήτης. 41
Ἄλλοι ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. Ἄλλοι ἔλεγον, Μὴ γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλαίας
ὁ χριστὸς ἔρχεται; Οὐχὶ ἡ γραφή εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαυίδ, καὶ ἀπὸ 42
Βηθλεέμ,⁷ τῆς κώμης ὅπου ἦν Δαυίδ, ὁ χριστὸς ἔρχεται; Σχίσμα⁸ οὖν ἐν τῷ 43
ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν. Τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι⁹ αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς 44
ἐπέβαλεν¹⁰ ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας.

¹ διψάω, thirst, thirst for. ² ποταμός, οὗ, ὁ, river, stream. ³ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ⁴ ῥέω, flow. ⁵ οὐδέπω, not yet, still not. ⁶ ἀληθῶς, truly, really. ⁷ Βηθλεέμ, ἡ, Bethlehem. ⁸ σχίσμα, τος, τό, tear, division. ⁹ πιάζω, take, lay hold of. ¹⁰ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon.

Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται¹ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους· καὶ εἶπον αὐτοῖς 45
 ἐκεῖνοι, Διὰ τί οὐκ ἡγάγετε αὐτόν; Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται,¹ Οὐδέποτε² 46
 οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ 47
 Φαρισαῖοι, Μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε; Μὴ τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς 48
 αὐτόν, ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων; Ἄλλ' ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον 49
 ἐπικατάρατοί³ εἰσιν. Λέγει Νικόδημος⁴ πρὸς αὐτούς – ὁ ἔλθων νυκτὸς πρὸς 50
 αὐτόν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν – Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ 51
 ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον⁵ καὶ γνῶ τί ποιεῖ; Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, 52
 Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; Ἐρεύνησον⁶ καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς
 Γαλιλαίας οὐκ ἐγγήγερται. Καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ: 53

Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν.⁷ 8

¹ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ² οὐδέποτε, never. ³ ἐπικατάρατος, cursed, accursed. ⁴ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ⁵ πρότερον, formerly, before. ⁶ ἐρευνάω, search diligently. ⁷ ἐλαία, ας, ἡ, olive tree.

Ὁρθροῦ¹ δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερόν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο· καὶ καθίσας² 2
ἐδίδασκεν αὐτούς. Ἄγουσιν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν³ 3
γυναῖκα ἐν μοιχείᾳ⁴ καταληφθεῖσαν·⁵ καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ, λέγουσιν⁶ 4
αὐτῷ, πειράζοντες, Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατελήφθη⁷ ἐπ' αὐτοφόρῳ
μοιχευομένη.⁸ Ἐν δὲ τῷ νόμῳ Μωσῆς ἡμῖν ἐνετείλατο⁹ τὰς τοιαύτας¹⁰ 5
λιθοβολεῖσθαι·¹¹ σὺ οὖν τί λέγεις; Τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτόν, ἵνα¹² 6
ἔχωσιν κατηγορεῖν¹³ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω¹⁴ κύψας,¹⁵ τῷ δακτύλῳ¹⁶ ἔγραφεν
εἰς τὴν γῆν, μὴ προσποιούμενος.¹⁷ Ὡς δὲ ἐπέμενον¹⁸ ἐρωτῶντες αὐτόν,¹⁹ 7
ἀνακύψας²⁰ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ὁ ἀναμάρτητος²¹ ὑμῶν, πρῶτον ἐπ' αὐτὴν τὸν
λίθον βαλέτω. Καὶ πάλιν κάτω²² κύψας²³ ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. Οἱ δέ, ἀκούσαντες,²⁴ 8
καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι,²⁵ ἐξήρχοντο εἰς καθ' εἷς, ἀρξάμενοι ἀπὸ
τῶν πρεσβυτέρων· καὶ κατελείφθη²⁶ μόνος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ οὖσα.²⁷ 10

¹ ὄρθρος, ου, ὁ, daybreak, dawn. ² μοιχεία, ας, ἡ, adultery. ³ καταλαμβάνω, overtake, apprehend. ⁴ μοιχεύω, commit adultery. ⁵ ἐντέλλομαι, command, give orders. ⁶ λιθοβολέω, pelt with stones, stone. ⁷ κατηγορέω, accuse, charge. ⁸ κάτω, down, below. ⁹ κύπτω, bow down, stoop. ¹⁰ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ¹¹ προσποιέω, pretend, regard. ¹² ἐπιμένω, continue, remain. ¹³ ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. ¹⁴ ἀναμάρτητος, without sin, without blame. ¹⁵ ἐλέγχω, convict, reprove. ¹⁶ καταλείπω, leave, leave behind.

Ἀνακύψας¹ δὲ ὁ Ἰησοῦς, καὶ μηδένα θεασάμενος² πλὴν τῆς γυναικός, εἶπεν
αὐτῇ, Ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί³ σου; Οὐδεὶς σε κατέκρινεν;⁴ Ἡ δὲ εἶπεν, 11
Οὐδεὶς, κύριε. Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς, Οὐδὲ ἐγὼ σε κρίνω: πορεύου καὶ μηκέτι⁵
ἀμάρτανε.

Πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν λέγων, Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου: ὁ 12
ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ,⁶ ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. 13
Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι, Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς: ἡ μαρτυρία σου οὐκ
ἔστιν ἀληθής. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Κἂν⁷ ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ 14
ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου: ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον, καὶ ποῦ ὑπάγω:
ὁμοίως δὲ οὐκ οἶδατε πόθεν ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω. Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα 15
κρίνετε: ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. Καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής 16
ἐστιν: ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. Καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ 17
τῷ ὑμετέρῳ⁸ γέγραπται ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν. Ἐγὼ εἰμι 18

¹ ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. ² θεάομαι, look at, behold. ³ κατήγορος, ου, ὁ, accuser, prosecutor. ⁴ κατακρίνω, condemn. ⁵ μηκέτι, no longer. ⁶ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ⁷ κἂν, and if, even if. ⁸ ὑμέτερος, your.

ὁ μαρτυρῶν περὶ ἑμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ. 19

Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, Ποῦ ἐστὶν ὁ πατήρ σου; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὔτε ἐμὲ οἶδατε,

οὔτε τὸν πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ᾔδειτε ἂν. Ταῦτα τὰ 20

ῥήματα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ,¹ διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ

οὔδεις ἐπίασεν² αὐτόν, ὅτι οὐπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ 21

ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. 22

Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Μήτι³ ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει, Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω,

ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω⁴ ἐστέ, ἐγὼ ἐκ 23

τῶν ἄνω⁵ εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου

τούτου. Εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν· ἐὰν γὰρ μὴ 24

πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. Ἔλεγον οὖν 25

αὐτῷ, Σὺ τίς εἶ; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Τὴν ἀρχὴν ὃ τι καὶ λαλῶ ὑμῖν. 26

¹ γαζοφυλάκιον, ου, τό, treasury. ² πιάζω, take, lay hold of. ³ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁴ κάτω, down, below. ⁵ ἄνω, up, above.

Πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν· ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθὴς ἐστίν,
καὶ γὰρ ἂν ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον. Οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν 27
πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ὅταν ὑψώσητε¹ τὸν υἱὸν τοῦ 28
ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ
καθὼς ἐδίδαξέν με ὁ πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ· καὶ ὁ πέμψας με μετ' ἐμοῦ ἐστίν· 29
οὐκ ἀφῆκέν με μόνον ὁ πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ² αὐτῷ ποιῶ πάντοτε. Ταῦτα 30
αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Ἔλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους, Ἐὰν ὑμεῖς 31
μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς³ μαθηταί μου ἐστέ· καὶ γνώσεσθε τὴν 32
ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει⁴ ὑμᾶς. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Σπέρμα 33
Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε·⁵ πῶς σὺ λέγεις ὅτι
Ἐλεύθεροί⁶ γενήσεσθε; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι 34
πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστιν τῆς ἁμαρτίας. Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν 35

¹ ὑψώω, lift up, exalt. ² ἀρεστός, pleasing, desirable. ³ ἀληθῶς, truly, really. ⁴ ἐλευθερόω, set free, exempt (from liability). ⁵ πώποτε, ever yet, any time. ⁶ ἐλεύθερος, free, delivered from obligation.

τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς 36
ἐλευθερώσῃ,¹ ὄντως² ἐλεύθεροι³ ἔσεσθε. Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ 37
ζητεῖτέ με ἀποκτείνειν, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ⁴ ἐν ὑμῖν. Ἐγὼ δὲ ἑώρακα 38
παρὰ τῷ πατρί μου, λαλῶ· καὶ ὑμεῖς οὖν δὲ ἑωράκατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν,
ποιεῖτε. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, Ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστίν. Λέγει 39
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε. Νῦν 40
δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτείνειν, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν
ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ· τοῦτο Ἀβραάμ οὐκ ἐποίησεν. Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα 41
τοῦ πατρὸς ὑμῶν. Εἶπον οὖν αὐτῷ, Ὑμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα· ἕνα
πατέρα ἔχομεν, τὸν θεόν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, 42
ἡγαπᾶτε ἂν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἤκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ
ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλεν. Διὰ τί τὴν λαλιάν⁵ τὴν ἐμὴν οὐ 43
γινώσκετε; Ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς 44

¹ ἐλευθερώω, set free, exempt (from liability). ² ὄντως, really, indeed. ³ ἐλεύθερος, free, delivered from obligation. ⁴ χωρέω, make room for, hold. ⁵ λαλιά, ᾠή, ἥ, speech, way of talking.

τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. Ἐκεῖνος
 ἄνθρωποκτόνος¹ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν
 ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. Ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος,² ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ: ὅτι ψεύστης³
 ἐστὶν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετε μοι. Τίς 45
 ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει⁴ με περὶ ἁμαρτίας; Εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ
 πιστεύετε μοι; Ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει: διὰ τοῦτο ὑμεῖς 47
 οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ. Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον 48
 αὐτῷ, Οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς ὅτι Σαμαρείτης⁵ εἶ σύ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις; 49
 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ⁶ τὸν πατέρα μου, καὶ
 ὑμεῖς ἀτιμάζετε⁷ με. Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου: ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. 50
 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ
 θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι 52
 δαιμόνιον ἔχεις. Ἀβραὰμ ἀπέθανεν καὶ οἱ προσφῆται, καὶ σὺ λέγεις, Ἐάν τις τὸν

¹ ἄνθρωποκτόνος, ου, ὁ, murderer. ² ψεῦδος, ους, τό, lie. ³ ψεύστης, ου, ὁ, liar, deceiver. ⁴ ἐλέγχω, convict, reprove. ⁵ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ⁶ τιμᾶω, honor, value at a price. ⁷ ἀτιμάζω, dishonor, disgrace.

λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσῃται¹ θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα. Μὴ σὺ μείζων εἶ 53
τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανεν; Καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον: τίνα
σεαυτὸν σὺ ποιεῖς; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἑμαυτόν, ἢ δόξα μου 54
οὐδέν ἐστιν: ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι Θεὸς ἡμῶν
ἐστιν, καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν: ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν, καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα 55
αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν, ψεύστης:² ἀλλ' οἶδα αὐτόν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ
τηρῶ. Ἀβραὰμ ὁ πατήρ ὑμῶν ἡγαλλιάσατο³ ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ 56
εἶδεν καὶ ἐχάρη. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν, Πεντήκοντα⁴ ἔτη οὕπω 57
ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἐώρακας; Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, 58
πρὶν⁵ Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμι. Ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλῃσιν ἐπ' αὐτόν: 59
Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη,⁶ καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν: καὶ
παρήγεν⁷ οὕτως.

¹ γεύομαι, taste, experience. ² ψεύστης, ου, ὁ, liar, deceiver. ³ ἡγαλλιάω, rejoice, am full of joy. ⁴ πεντήκοντα, fifty, 50. ⁵ πρὶν, before, formerly. ⁶ κρύπτω, conceal, hide. ⁷ παράγω, pass by, depart.

Καὶ παράγων¹ εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς.² Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ **9**
 μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες, Ῥαββί, τίς ἡμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς³ αὐτοῦ, ἵνα
 τυφλὸς γεννηθῇ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὔτε οὗτος ἡμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς³ αὐτοῦ: **3**
 ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ. Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ **4**
 πέμψαντός με ἕως ἡμέρας ἐστίν: ἔρχεται νύξ, ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. **5**
 Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου. Ταῦτα εἰπὼν, ἔπτυσεν⁴ χαμαί,⁵ **6**
 καὶ ἐποίησεν πηλὸν⁶ ἐκ τοῦ πτύσματος,⁷ καὶ ἐπέχρισεν⁸ τὸν πηλὸν⁶ ἐπὶ τοὺς
 ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὑπαγε νίψαι⁹ εἰς τὴν κολυμβήθραν¹⁰ **7**
 τοῦ Σιλωάμ¹¹ – ὃ ἐρμηνεύεται,¹² Ἀπεσταλμένος. Ἀπήλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο,⁹
 καὶ ἤλθεν βλέπων. Οἱ οὖν γείτονες¹³ καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον¹⁴ ὅτι **8**
 τυφλὸς ἦν, ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν;¹⁵ Ἄλλοι **9**
 ἔλεγον ὅτι Οὗτός ἐστιν: ἄλλοι δὲ ὅτι Ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν. Ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι
 Ἐγὼ εἰμι. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, Πῶς ἀνεώχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; Ἀπεκρίθη **10**

¹παράγω, pass by, depart. ²γενετῇ, ἧς, ἡ, birth. ³γονεύς, ἑως, ὁ, parent. ⁴πτύω, spit. ⁵χαμαί, on or to the ground. ⁶πηλός, οὔ, ὁ, clay, mud. ⁷πτύσμα, τος, τό, saliva, spittle. ⁸ἐπιχρίω, anoint, spread on. ⁹νίπτω, wash. ¹⁰κολυμβήθρα, ας, ἡ, pool, swimming-place. ¹¹Σιλωάμ, ὁ, Siloam. ¹²ἐρμηνεύω, interpret, translate. ¹³γείτων, ονος, ὁ, neighbor. ¹⁴πρότερον, formerly, before. ¹⁵προσαιτέω, beg.

ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, Ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς πηλὸν¹ ἐποίησεν, καὶ ἐπέχρισέν
μου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἶπέν μοι, "Ὑπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν³ τοῦ
Σιλωάμ,⁴ καὶ νίψαι.⁵ Ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος,⁵ ἀνέβλεψα. Εἶπον οὖν αὐτῷ, 12
Ποῦ ἐστὶν ἐκεῖνος; Λέγει, Οὐκ οἶδα.

Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, τὸν ποτε τυφλόν. Ἦν δὲ σάββατον ὅτε 13
τὸν πηλὸν¹ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀνέωξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. Πάλιν οὖν 15
ἡρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι, πῶς ἀνέβλεψεν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Πηλὸν¹
ἐπέθηκέν μου ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην,⁵ καὶ βλέπω. Ἔλεγον οὖν ἐκ 16
τῶν Φαρισαίων τινές, Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν παρὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι τὸ
σάββατον οὐ τηρεῖ. Ἄλλοι ἔλεγον, Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα
σημεῖα ποιεῖν; Καὶ σχίσμα⁶ ἦν ἐν αὐτοῖς. Λέγουσιν τῷ τυφλῷ πάλιν, Σὺ τί 17
λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἠνοιξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς; Ὁ δὲ εἶπεν ὅτι Προφήτης
ἐστίν. Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ 18

¹ πηλός, οὔ, ὁ, clay, mud. ² ἐπιχρίω, anoint, spread on. ³ κολυμβήθρα, ας, ἡ, pool, swimming-place. ⁴ Σιλωάμ, ὁ, Siloam. ⁵ νίπτω, wash. ⁶ σχίσμα, τος, τό, tear, division.

ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου¹ ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς² αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος, καὶ 19
ἠρώτησαν αὐτοὺς λέγοντες, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι
τυφλὸς ἐγεννήθη; Πῶς οὖν ἄρτι βλέπει; Ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς² 20
αὐτοῦ καὶ εἶπον, Οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη·
πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ οἶδαμεν· ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡμεῖς 21
οὐκ οἶδαμεν· αὐτὸς ἡλικίαν³ ἔχει· αὐτὸν ἐρωτήσατε, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει.
Ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς² αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους· ἤδη γὰρ 22
συνετέθειντο⁴ οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ χριστόν,
ἀποσυνάγωγος⁵ γένηται. Διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς² αὐτοῦ εἶπον ὅτι Ἡλικίαν³ ἔχει, 23
αὐτὸν ἐρωτήσατε. Ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλός, καὶ 24
εἶπον αὐτῷ, Δὸς δόξαν τῷ θεῷ· ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος
ἁμαρτωλός ἐστιν. Ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, Εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν, οὐκ 25
οἶδα· ἐν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν, ἄρτι βλέπω. Εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν, Τί ἐποίησέν 26

¹ ὅτου, until. ² γονεῖς, ἕως, ὁ, parent. ³ ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. ⁴ συντίθημι, agree, make an agreement. ⁵ ἀποσυνάγωγος, expelled from the congregation.

σοι; Πῶς ἤνοιξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, Εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ 27
οὐκ ἤκούσατε. Τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ
γενέσθαι; Ἐλοιδόρησαν¹ αὐτόν, καὶ εἶπον, Σὺ εἰ μαθητῆς ἐκείνου· ἡμεῖς δὲ τοῦ 28
Μωσέως ἐσμὲν μαθηταί. Ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι Μωσῇ λελάληκεν ὁ θεός· τοῦτον 29
δὲ οὐκ οἶδαμεν πόθεν ἐστίν. Ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐν γὰρ 30
τούτῳ θαυμαστόν² ἐστίν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστίν, καὶ ἀνέωξέν μου
τοὺς ὀφθαλμούς. Οἶδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει· ἀλλ' ἐάν τις 31
θεοσεβῇς³ ἤ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει. Ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ 32
ἤκούσθη ὅτι ἤνοιξέν τις ὀφθαλμούς τυφλοῦ γεγεννημένου. Εἰ μὴ ἦν οὗτος 33
παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, Ἐν 34
ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὄλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; Καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.

¹λοιδορέω, abuse, revile. ²θαυμαστός, wonderful, marvelous. ³θεοσεβής, god-fearing, devout.

Ἦκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω· καὶ εὐρών αὐτόν, εἶπεν αὐτῷ, Σὺ 35
 πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, Καὶ τίς ἐστιν, 36
 κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Καὶ ἐώρακας αὐτόν, 37
 καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν. Ὁ δὲ ἔφη, Πιστεύω, κύριε· καὶ 38
 προσεκύνησεν αὐτῷ. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον 39
 ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσιν, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. Καὶ 40
 ἤκουσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ, Μὴ καὶ
 ἡμεῖς τυφλοὶ ἐσμεν; Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε 41
 ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε ὅτι Βλέπομεν· ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλήν¹ τῶν 10
 προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν,² ἐκεῖνος κλέπτῃς³ ἐστὶν καὶ ληστής.⁴ 2
 Ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας ποιμὴν⁵ ἐστὶν τῶν προβάτων. Τούτῳ ὁ 3
 θυρωρὸς⁶ ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια

¹ αὐλή, ἥς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ² ἀλλαχόθεν, at another place, by another way. ³ κλέπτῃς, ου, ὁ, thief. ⁴ ληστής, οὔ, ὁ, robber, brigand. ⁵ ποιμὴν, ἐνος, ὁ, shepherd. ⁶ θυρωρὸς, οὔ, ὁ, doorkeeper, gatekeeper.

πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ ἐξάγει¹ αὐτά. Καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, 4
ἐμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται· καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι οἶδασιν τὴν
φωνὴν αὐτοῦ. Ἀλλοτριῶ² δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ· 5
ὅτι οὐκ οἶδασιν τῶν ἀλλοτριῶν² τὴν φωνήν. Ταύτην τὴν παροιμίαν³ εἶπεν 6
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς.

Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν 7
προβάτων. Πάντες ὅσοι ἤλθον κλέπται⁴ εἰσὶν καὶ λησταί·⁵ ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν 8
αὐτῶν τὰ πρόβατα. Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ 9
εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν⁶ εὐρήσει. Ὁ κλέπτης⁴ οὐκ ἔρχεται εἰ 10
μὴ ἵνα κλέψῃ⁷ καὶ θύσῃ⁸ καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἤλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσιν, καὶ
περισσὸν⁹ ἔχωσιν. Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν¹⁰ ὁ καλός· ὁ ποιμὴν¹⁰ ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν 11
αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων. Ὁ μισθωτὸς¹¹ δέ, καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν,¹⁰ οὗ 12

¹ ἐξάγω, lead out. ² ἀλλότριος, strange, foreign. ³ παροιμία, ας, ἡ, proverb, parable. ⁴ κλέπτης, ου, ὁ, thief. ⁵ ληστής, οὔ, ὁ, robber, brigand. ⁶ νομή, ῆς, ἡ, pasture, spreading. ⁷ κλέπτω, steal. ⁸ θύω, sacrifice, kill. ⁹ περισσός, excessive, abundant. ¹⁰ ποιμὴν, ἐνος, ὁ, shepherd. ¹¹ μισθωτός, οὔ, ὁ, hired servant.

οὐκ εἰσὶν τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον¹ ἐρχόμενον, καὶ ἀφήσιν τὰ
 πρόβατα, καὶ φεύγει· καὶ ὁ λύκος¹ ἀρπάζει² αὐτά, καὶ σκορπίζει³ τὰ πρόβατα. 13

Ὁ δὲ μισθωτὸς⁴ φεύγει, ὅτι μισθωτὸς⁴ ἐστίν, καὶ οὐ μέλει⁵ αὐτῷ περὶ τῶν
 προβάτων. Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν⁶ ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμά, καὶ γινώσκομαι 14

ὑπὸ τῶν ἐμῶν. Καθὼς γινώσκει με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ γινώσκω τὸν πατέρα· καὶ 15

τὴν ψυχὴν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ 16

ἐστὶν ἐκ τῆς αὐλῆς⁷ ταύτης· καὶ ἐκεῖνά⁸ με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου

ἀκούσουσιν· καὶ γενήσεται μία ποίμνη,⁹ εἷς ποιμὴν.⁶ Διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με 17

ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχὴν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. Οὐδεὶς αἶρει 18

αὐτήν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτήν ἀπ' ἐμαυτοῦ. Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι

αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον

παρὰ τοῦ πατρὸς μου.

¹λύκος, ου, ὁ, wolf, jackal. ²ἀρπάζω, seize, snatch. ³σκορπίζω, scatter, disperse. ⁴μισθωτός, οὔ, ὁ, hired servant. ⁵μέλει, it is a care, it concerns. ⁶ποιμὴν, ἐνος, ὁ, shepherd. ⁷αὐλή, ἥς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ⁸καὶ ἐκεῖνος, and he, and she. ⁹ποίμνη, ἡς, ἡ, flock.

Σχίσμα¹ οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους. Ἔλεγον δὲ 19
πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται:² τί αὐτοῦ ἀκούετε; Ἄλλοι 21
ἔλεγον, Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστιν δαιμονιζομένου:³ μὴ δαιμόνιον δύναται
τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν;

Ἐγένετο δὲ τὰ Ἐγκαίνια⁴ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ χειμῶν⁵ ἦν: καὶ περιεπάτει ὁ 22
Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ⁶ Σολομώνος.⁷ Ἐκύκλωσαν⁸ οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, 24
καὶ ἔλεγον αὐτῷ, Ἔως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; Εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, εἰπὲ
ἡμῖν παρρησίᾳ. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε: τὰ 25
ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ: 26
ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πιστεύετε: οὐ γὰρ ἐστε ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον
ὑμῖν. Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, καὶ γὰρ γινώσκω αὐτά, καὶ 27
ἀκολουθοῦσίν μοι: καὶ γὰρ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς: καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς 28

¹ σχίσμα, τος, τό, tear, division. ² μαίνομαι, rage, be furious. ³ δαιμονίζομαι, am demon possessed. ⁴ ἐγκαίνια, ὦν, τό, festival of rededication, renewal. ⁵ χειμῶν, ὦνος, ὁ, winter, storm. ⁶ στοά, ᾶς, ἡ, portico, colonnade. ⁷ Σολομών, ὦνος, ὁ, Solomon. ⁸ κυκλόω, encircle, surround.

τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἄρπάσει¹ τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς μου. Ὁ πατήρ μου ὃς 29
δέδωκέν μοι, μείζων πάντων ἐστίν· καὶ οὐδεὶς δύναται ἄρπάζειν¹ ἐκ τῆς χειρὸς
τοῦ πατρὸς μου. Ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμεν. Ἐβάστασαν οὖν πάλιν λίθους οἱ 30
Ἰουδαῖοι ἵνα λιθάσωσιν² αὐτόν. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Πολλὰ καλὰ ἔργα 32
ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρὸς μου· διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθάζετέ² με; 33
Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν² σε,
ἀλλὰ περὶ βλασφημίας,³ καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. 34
Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ ἔστιν γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν, Ἐγὼ
εἶπα, Θεοὶ ἐστε; Εἰ ἐκείνους εἶπεν θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο – 35
καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ γραφή – ὃν ὁ πατήρ ἡγίασεν καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν 36
κόσμον, ὑμεῖς λέγετε ὅτι Βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον, Υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμι; Εἰ οὐ ποιῶ 37
τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς μου, μὴ πιστεύετε μοι· εἰ δὲ ποιῶ, κἂν⁴ ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, 38
τοῖς ἔργοις πιστεύσατε· ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατήρ, καὶ γὰρ ἐν

¹ ἄρπάζω, seize, snatch. ² λιθάζω, throw stones, stone. ³ βλασφημία, ας, ἡ, blasphemy, reproach. ⁴ κἂν, and if, even if.

αὐτῷ. Ἐζήτουν οὖν πάλιν αὐτὸν πιάσαι·¹ καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν. 39

Καὶ ἀπῆλθεν πάλιν πέραν² τοῦ Ἰορδάνου³ εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ 40

πρῶτον βαπτίζων· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ. Καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν, καὶ ἔλεγον 41

ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν· πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ 42

τούτου, ἀληθὴ ἦν. Καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν. 42

Ἦν δέ τις ἀσθενῶν Λάζαρος⁴ ἀπὸ Βηθανίας,⁵ ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας⁶ 11

τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. Ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα⁷ τὸν κύριον μύρῳ,⁸ καὶ 2

ἐκμάσασα⁹ τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξίν¹⁰ αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος⁴

ἠσθένει. Ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι, Κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς 3

ἀσθενεῖ. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Αὕτη ἡ ἀσθένεια¹¹ οὐκ ἔστιν πρὸς θάνατον, 4

ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς. Ἠγάπα 5

¹ πιάζω, take, lay hold of. ² πέραν, on the other side of, beyond (gen). ³ Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ⁴ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ⁵ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ⁶ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ⁷ ἀλείφω, anoint. ⁸ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ⁹ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ¹⁰ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ¹¹ ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness.

δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν¹ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον.² Ὡς οὖν 6
 ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας. Ἐπειτα³ μετὰ 7
 τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς, Ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ 8
 μαθηταί, Ῥαββί, νῦν ἐξήτουν σε λιθάσαι⁴ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; 9
 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὐχὶ δώδεκά εἰσιν ὥραι τῆς ἡμέρας; Ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ
 ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει,⁵ ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει. Ἐὰν δέ τις 10
 περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει,⁵ ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. Ταῦτα εἶπεν, 11
 καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς, Λάζαρος² ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται:⁶ ἀλλὰ
 πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω⁷ αὐτόν. Εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Κύριε, εἰ 12
 κεκοίμηται,⁶ σωθήσεται. Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ: ἐκεῖνοι 13
 δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως⁸ τοῦ ὑπνου⁹ λέγει. Τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ 14
 Ἰησοῦς παρρησίᾳ, Λάζαρος² ἀπέθανεν. Καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι 15
 οὐκ ἤμην ἐκεῖ: ἀλλὰ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. Εἶπεν οὖν Θωμᾶς,¹⁰ ὁ λεγόμενος 16

¹ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ² Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ³ Ἐπειτα, then, after this. ⁴ λιθάζω, throw stones, stone. ⁵ προσκόπτω, strike against, stumble. ⁶ κοιμάομαι, sleep, fall asleep. ⁷ ἐξυπνίζω, wake up, arouse. ⁸ κοίμησις, εως, ἡ, sleep, resting. ⁹ ὕπνος, ου, ὁ, sleep. ¹⁰ Θωμᾶς, ᾱ, ὁ, Thomas.

Δίδυμος,¹ τοῖς συμμαθηταῖς,² Ἀγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.

Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ. 17

Ἦν δὲ ἡ Βηθανία³ ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς ἀπὸ σταδίων⁴ δεκαπέντε·⁵ καὶ 19

πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ Μάρθαν⁶ καὶ Μαρίαν, ἵνα

παραμυθήσωνται⁷ αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν. Ἡ οὖν Μάρθα,⁶ ὡς ἤκουσεν 20

ὅτι Ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν⁸ αὐτῷ· Μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο.⁹ Εἶπεν 21

οὖν Μάρθα⁶ πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν

ἐτεθνήκει.¹⁰ Ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεόν, δώσει σοι ὁ θεός. 22

Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. Λέγει αὐτῷ Μάρθα,⁶ Οἶδα 24

ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, 25

Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καὶ ἂν¹¹ ἀποθάνῃ, ζήσεται· 26

καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Πιστεύεις

¹ Δίδυμος, ου, ὁ, Didymus, Twin. ² συμμαθητής, οὔ, ὁ, fellow disciple. ³ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ⁴ στάδιον, οὔ, τό, stadia, length of a stadium. ⁵ δεκαπέντε, fifteen, 15. ⁶ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ⁷ παραμυθέομαι, encourage, comfort. ⁸ ὑπαντάω, meet, go to meet. ⁹ καθεζομαι, sit down, am sitting. ¹⁰ θνήσκω, die, am dying. ¹¹ καὶ ἂν, and if, even if.

τοῦτο; Λέγει αὐτῷ, Ναί, κύριε: ἐγὼ πεπίστευκα, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ 27
 θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. Καὶ ταῦτα εἰπούσα ἀπῆλθεν, καὶ ἐφώνησεν 28
 Μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα,¹ εἰπούσα, Ὁ διδάσκαλος πάρεστιν² καὶ
 φωνεῖ σε. Ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχύ³ καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν. Οὕτω 29
 δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ὑπῆντησεν⁴
 αὐτῷ ἡ Μάρθα.⁵ Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ 31
 παραμυθούμενοί⁶ αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαρίαν ὅτι ταχέως⁷ ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν,
 ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες ὅτι Ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. Ἡ 32
 οὖν Μαρία, ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτόν, ἔπεσεν αὐτοῦ⁸ εἰς τοὺς
 πόδας λέγουσα αὐτῷ, Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέν μου ὁ ἀδελφός. Ἰησοῦς 33
 οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν, καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους
 κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο⁹ τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν¹⁰ ἑαυτόν, καὶ εἶπεν, Ποῦ 34
 τεθείκατε αὐτόν; Λέγουσιν αὐτῷ, Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. Ἐδάκρυσεν¹¹ ὁ Ἰησοῦς. 35

¹ λάθρα, secretly. ² πάριμι, be present, have arrived. ³ ταχύ, quickly, speedily. ⁴ ὑπαντάω, meet, go to meet. ⁵ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ⁶ παραμυθέομαι, encourage, comfort. ⁷ ταχέως, quickly, soon. ⁸ αὐτοῦ, there, here. ⁹ ἐμβριμάομαι, be moved with anger, admonish sternly. ¹⁰ ταρασσω, trouble, agitate. ¹¹ δακρύω, weep, shed tears.

Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, Οὐκ 37
 ἠδύνατο οὗτος, ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος
 μὴ ἀποθάνῃ; Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος¹ ἐν ἑαυτῷ ἔρχεται εἰς τὸ 38
 μνημεῖον. Ἦν δὲ σπήλαιον,² καὶ λίθος ἐπέκειτο³ ἐπ' αὐτῷ. Λέγει ὁ Ἰησοῦς, 39
 Ἄρατε τὸν λίθον. Λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος⁴ Μάρθα,⁵ Κύριε, ἥδη
 ὄζει·⁶ τεταρταῖος⁷ γὰρ ἐστίν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν 40
 πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ; Ἦραν οὖν τὸν λίθον, οὗ⁸ ἦν ὁ τεθνηκώς⁴ 41
 κείμενος.⁹ Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω,¹⁰ καὶ εἶπεν, Πάτερ,
 εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου. Ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις· ἀλλὰ 42
 διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα¹¹ εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. 43
 Καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνὴ μεγάλη ἐκραύγασεν,¹² Λάζαρε,¹³ δεῦρο¹⁴ ἔξω. Καὶ 44
 ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκώς,⁴ δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις,¹⁵ καὶ ἡ ὄψις
 αὐτοῦ σουδαρίῳ¹⁷ περιεδέδετο.¹⁸ Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Λύσατε αὐτόν, καὶ

¹ ἐμβριμάομαι, be moved with anger, admonish sternly. ² σπήλαιον, ου, τό, cave, den. ³ ἐπίκειμαι, lie on, lie upon. ⁴ θνήσκω, die, am dying. ⁵ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ⁶ ὀζω, (emit a) smell, give off an odor. ⁷ τεταρταῖος, happening on the fourth day. ⁸ οὗ, where, when. ⁹ κείμαι, lie, be laid. ¹⁰ ἄνω, up, above. ¹¹ περιῖσθημι, stand around, avoid. ¹² κραυγάζω, cry out, cry aloud. ¹³ Λάζαρος, ου, ό, Lazarus, Eliezer. ¹⁴ δεῦρο, until now, come here! ¹⁵ κείρια, ας, ἡ, binding material, wrappings. ¹⁶ ὄψις, εως, ἡ, outward appearance, face. ¹⁷ σουδαρίον, ου, τό, face cloth, handkerchief. ¹⁸ περιδέω, bind, wrap around.

ἄφετε ὑπάγειν.

Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν καὶ θεασάμενοι¹ ἃ 45

ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς 46

τοὺς Φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς.

Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον,² καὶ ἔλεγον, Τί ποιοῦμεν 47

; Ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ. Ἐὰν ἀφώμεν αὐτὸν οὕτως, 48

πάντες πιστεύουσιν εἰς αὐτόν: καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι³ καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν

καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος. Εἷς δὲ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας,⁴ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ 49

ἐνιαυτοῦ⁵ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν, οὐδὲ διαλογίζεσθε⁶ ὅτι 50

συμφέρει⁷ ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος

ἀπόλῃται. Τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ⁵ 51

¹ θεάομαι, look at, behold. ² συνέδριον, ου, τό, council, Sanhedrin. ³ Ῥωμαῖος, ου, ὁ, Roman, Roman citizen. ⁴ Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. ⁵ ἐνιαυτός, οὔ, ὁ, year. ⁶ διαλογίζομαι, debate, reason. ⁷ συμφέρω, bring together, it is profitable.

ἐκεῖνου, προεφήτευσεν ὅτι ἔμελλεν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, καὶ 52
οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ δισκορπισμένα¹
συναγάγῃ εἰς ἓν. Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο² ἵνα 53
ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

Ἰησοῦς οὖν οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπήλθεν ἐκεῖθεν 54
εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραΐμ³ λεγομένην πόλιν, κακεῖ⁴
διέτριβεν⁵ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων: 55
καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ Πάσχα, ἵνα
ἀγνίσωσιν⁶ ἑαυτούς. Ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ 56
ἱερῷ ἐστηκότες, Τί δοκεῖ ὑμῖν; Ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν; Δεδώκεισαν δὲ 57
καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολήν, ἵνα ἐάν τις γινῶ ποῦ ἐστίν, μηνύσῃ,⁷
ὅπως πιάσωσιν⁸ αὐτόν.

¹ διασκορπίζω, scatter, separate. ² συμβουλεύω, plot, advise. ³ Ἐφραΐμ, ὁ, Ephraim. ⁴ κακεῖ, and there. ⁵ διατρίβω, continue, tarry. ⁶ ἀγνίζω, purify, cleanse. ⁷ μηνύω, make known, report. ⁸ πιάζω, take, lay hold of.

Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἕξ¹ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθανίαν,² ὅπου ἦν Λάζαρος **12**
 ὁ τεθνηκώς,⁴ ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. Ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον⁵ ἐκεῖ, καὶ ἡ **2**
 Μάρθα⁶ διηκόνει· ὁ δὲ Λάζαρος³ εἷς ἦν τῶν ἀνακειμένων⁷ σὺν αὐτῷ. Ἡ οὖν **3**
 Μαρία λαβοῦσα λίτραν⁸ μύρου⁹ νάρδου¹⁰ πιστικῆς¹¹ πολυτίμου,¹² ἤλειψεν¹³
 τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξεν¹⁴ ταῖς θριξίν¹⁵ αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἡ δὲ
 οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὁσμῆς¹⁶ τοῦ μύρου.⁹ Λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν **4**
 αὐτοῦ, Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης,¹⁷ ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι, Διὰ τί **5**
 τοῦτο τὸ μύρον⁹ οὐκ ἐπράθη¹⁸ τριακοσίων¹⁹ δηναρίων,²⁰ καὶ ἐδόθη πτωχοῖς; **6**
 Εἶπεν δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν²¹ αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτῃς²² ἦν,
 καὶ τὸ γλωσσόκομον²³ εἶχεν, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, **7**
 Ἄφες αὐτήν· εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ²⁴ μου τετήρηκεν αὐτό. Τοὺς **8**
 πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἐαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

¹ ἕξ, six. ² Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ³ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ⁴ θνήσκω, die, am dying. ⁵ δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ⁶ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ⁷ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ⁸ λίτρα, ας, ἡ, Roman pound. ⁹ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ¹⁰ νάρδος, ου, ἡ, spikenard, oil of nard. ¹¹ πιστικός, genuine, pure. ¹² πολυτίμος, very precious, costly. ¹³ ἀλείφω, anoint. ¹⁴ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ¹⁵ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ¹⁶ ὁσμή, ἡς, ἡ, smell, aroma. ¹⁷ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ¹⁸ πιπράσκω, sell. ¹⁹ τριακόσιοι, three hundred, 300. ²⁰ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ²¹ μέλει, it is a care, it concerns. ²² κλέπτῃς, ου, ὁ, thief. ²³ γλωσσόκομον, ου, τό, money box, bag. ²⁴ ἐνταφιασμός, οὔ, ὁ, preparation for burial, burial.

Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστίν· καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν 9

Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον¹ ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. 10

Ἐβουλεύσαντο² δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον¹ ἀποκτείνωσιν· ὅτι πολλοὶ 11

δι' αὐτὸν ὑπήγγον τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν.

Τῇ ἐπαύριον³ ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται 12

Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔλαβον τὰ βαῖτα⁴ τῶν φοινίκων,⁵ καὶ ἐξῆλθον εἰς 13

ὑπάντησιν⁶ αὐτῷ, καὶ ἔκραζον, Ὡσαννά·⁷ εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι

κυρίου, βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ. Εὐρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὄνάριον,⁸ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, 14

καθὼς ἐστίν γεγραμμένον, Μὴ φοβοῦ, θύγατερ Σιών· ἰδοὺ, ὁ βασιλεὺς σου 15

ἔρχεται, καθήμενος ἐπὶ πῶλον⁹ ὄνου.¹⁰ Ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 16

τὸ πρῶτον· ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν¹¹ ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ'

αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' 17

¹ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ² βουλεύω, deliberate, take counsel. ³ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ⁴ βαῖτον, ου, τό, palm branch. ⁵ φοῖνιξ, ὁ, palm tree, palm branch. ⁶ ὑπάντησις, εως, ἡ, going to meet, meeting. ⁷ Ὡσαννά, hosanna. ⁸ ὄνάριον, ου, τό, young donkey, young ass. ⁹ πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. ¹⁰ ὄνος, ου, ὁ, ass, donkey. ¹¹ μιμνήσκωμαι, remember, recall.

αὐτοῦ ὅτε τὸν Λάζαρον¹ ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν² αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσεν τοῦτο αὐτὸν 18
πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. Οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἐαυτούς, Θεωρεῖτε ὅτι 19
οὐκ ὠφελεῖτε³ οὐδέν· ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

Ἦσαν δέ τινες Ἑλλήνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ· 20
οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαιᾶ⁴ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἡρώτων
αὐτὸν λέγοντες, Κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν. Ἐρχεται Φίλιππος καὶ λέγει 22
τῷ Ἀνδρέᾳ⁵ καὶ πάλιν Ἀνδρέας⁵ καὶ Φίλιππος λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ. Ὁ δὲ 23
Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων, Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος⁶ τοῦ σίτου⁷ πεσὼν εἰς τὴν 24
γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. Ὁ 25
φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ
κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. Ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τις, ἐμοὶ 26

¹ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ² ὑπαντάω, meet, go to meet. ³ ὠφελέω, profit, help. ⁴ Βηθσαιᾶ, ἡ, Bethsaida. ⁵ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ⁶ κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. ⁷ σίτος, ου, ὁ, wheat, grain.

ἀκολουθείτω: καὶ ὅπου εἰμι ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται: καὶ ἐάν τις
ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει¹ αὐτὸν ὁ πατήρ. Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρακται:² καὶ τί 27
εἶπω; Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν
ὥραν ταύτην. Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα.³ Ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, 28
Καὶ ἐδόξασα, καὶ πάλιν δοξάσω. Ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἐστὼς καὶ ἀκούσας ἔλεγεν 29
βροντὴν³ γεγονέναι: ἄλλοι ἔλεγον, Ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν. Ἀπεκρίθη 30
Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. Νῦν κρίσις 31
ἐστὶν τοῦ κόσμου τούτου: νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. 32
Κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ⁴ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω⁵ πρὸς ἐμαυτόν. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, 33
σημαίνων⁶ ποίῳ θανάτῳ ἔμελλεν ἀποθνήσκειν. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος, 34
Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα: καὶ πῶς σὺ
λέγεις, Δεῖ ὑψωθῆναι⁴ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου; Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν 35

¹ τιμάω, honor, value at a price. ² ταράσσω, trouble, agitate. ³ βροντή, οὐς, ἡ, thunder. ⁴ ὑψόω, lift up, exalt. ⁵ ἐλκύω, drag, draw. ⁶ σημαίνω, indicate, signify.

ἐστιν. Περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία¹ ὑμᾶς καταλάβῃ·² καὶ ὁ
 περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ¹ οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει. Ἔως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε 36
 εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε.

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη³ ἀπ' αὐτῶν. Τοσαῦτα⁴ δὲ αὐτοῦ 37
 σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν· ἵνα ὁ λόγος 38
 Ἡσαΐου⁵ τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπεν, Κύριε, τίς ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ⁶
 ἡμῶν; Καὶ ὁ βραχίων⁷ κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο 39
 πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας,⁵ Τετύφλωκεν⁸ αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ 40
 πεπώρωκεν⁹ αὐτῶν τὴν καρδίαν· ἵνα μὴ ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ νοήσωσιν¹⁰
 τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιστραφῶσιν, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. Ταῦτα εἶπεν Ἡσαΐας,⁵ ὅτε 41
 εἶδεν τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν περὶ αὐτοῦ. Ὅμως¹¹ μέντοι¹² καὶ ἐκ τῶν 42
 ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ

¹ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ² καταλαμβάνω, overtake, apprehend. ³ κρύπτω, conceal, hide. ⁴ τοσοῦτος, so great, so much. ⁵ Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. ⁶ ἀκοή, ἡς, ἡ, hearing, report. ⁷ βραχίων, ονος, ὁ, arm, strength. ⁸ τυφλόω, blind, make blind. ⁹ πωρόω, harden, render callous. ¹⁰ νοέω, understand, consider. ¹¹ ὅμως, yet, nevertheless. ¹² μέντοι, yet, however.

ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι¹ γένωνται. Ἦγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν 43

ἀνθρώπων μᾶλλον ἥπερ² τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

Ἰησοῦς δὲ ἔκραξεν καὶ εἶπεν, Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλ' εἰς τὸν 44

πέμψαντά με· καὶ ὁ θεωρῶν ἐμέ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν 45

κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, ἐν τῇ σκοτίᾳ³ μὴ μείνη. Καὶ ἐάν 47

τίς μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ

ἤλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. Ὁ ἀθετῶν⁴ ἐμὲ καὶ μὴ 48

λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα,

ἐκεῖνος κρίνει αὐτόν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα· 49

ἀλλ' ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκεν, τί εἶπω καὶ τί λαλήσω. 50

Καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν· ἃ οὖν λαλῶ ἐγώ, καθὼς εἶρηκέν

μοι ὁ πατήρ, οὕτως⁵ λαλῶ.

¹ ἀποσυνάγωγος, expelled from the congregation. ² ἥπερ, than. ³ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ⁴ ἀθετέω, reject, annul. ⁵ οὕτως, thus, so.

Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα **13**

μεταβῇ¹ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν

τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς. Καὶ δείπνου² γενομένου, τοῦ διαβόλου **2**

ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτου³ ἵνα αὐτὸν

παραδῷ, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ **3**

ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξηλθεν καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου,² καὶ **4**

τίθησιν τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον⁴ διέζωσεν⁵ ἑαυτόν. Εἶτα⁶ βάλλει ὕδωρ εἰς **5**

τὸν νιπτῆρα,⁷ καὶ ἤρξατο νίπτειν⁸ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν⁹ τῷ

λεντίῳ⁴ ᾧ ἦν διεζωσμένος.⁵ Ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον: καὶ λέγει αὐτῷ **6**

ἐκεῖνος, Κύριε, σὺ μου νίπτεις⁸ τοὺς πόδας; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, **7**

Ὁ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώση δὲ μετὰ ταῦτα. Λέγει αὐτῷ Πέτρος, Οὐ **8**

μὴ νίψῃς⁸ τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐὰν μὴ

νίψω⁸ σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ. Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, μὴ **9**

¹ μεταβαίνω, depart, leave. ² δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ³ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ⁴ λέντιον, ου, τό, linen cloth, towel. ⁵ διαζώννυμι, gird about, put on. ⁶ εἶτα, then, thereafter. ⁷ νιπτῆρ, ἦρος, ὁ, wash basin, basin. ⁸ νίπτω, wash. ⁹ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe.

τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν. Λέγει αὐτῷ ὁ 10

Ἰησοῦς, Ὁ λελουμένος¹ οὐ χρειαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι,² ἀλλ' ἔστιν

καθαρὸς ὅλος· καὶ ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες. Ὑᾶδει γὰρ τὸν 11

παραδιδόντα αὐτόν· διὰ τοῦτο εἶπεν, Οὐχὶ πάντες καθαροὶ ἐστε.

Ὅτε οὖν ἔνιψεν² τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἔλαβεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν³ 12

πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς, Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; Ὑμεῖς φωνεῖτέ με, Ὁ 13

διδάσκαλος, καὶ Ὁ κύριος· καὶ καλῶς λέγετε, εἰμὶ γάρ. Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα² ὑμῶν 14

τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν²

τοὺς πόδας. Ὑπόδειγμα⁴ γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ 15

ὑμεῖς ποιῇτε. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, Οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου 16

αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν. Εἰ ταῦτα οἶδατε, 17

μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῇτε αὐτά. Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα οὓς 18

ἐξελεξάμην·⁵ ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, Ὁ τρώγων⁶ μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον

¹λούω, bathe, wash. ²νίπτω, wash. ³ἀναπίπτω, recline, lie down. ⁴ὑπόδειγμα, τος, τό, copy, example. ⁵ἐκλέγομαι, choose, elect. ⁶τρώγω, gnaw, crunch.

ἐπῆρεν¹ ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν² αὐτοῦ. Ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα, 19
 ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, Ὁ λαμβάνων 20
 ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά
 με.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη³ τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρησεν καὶ εἶπεν, 21
 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. Ἔβλεπον οὖν εἰς 22
 ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀπορούμενοι⁴ περὶ τίνος λέγει. Ἦν δὲ ἀνακείμενος⁵ εἷς 23
 τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ⁶ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς· νεύει⁷ οὖν 24
 τούτῳ Σίμων Πέτρος πυθέσθαι⁸ τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει. Ἐπιπεσὼν⁹ δὲ ἐκεῖνος 25
 οὕτως ἐπὶ τὸ στῆθος¹⁰ τοῦ Ἰησοῦ, λέγει αὐτῷ, Κύριε, τίς ἐστιν; Ἀποκρίνεται ὁ 26
 Ἰησοῦς, Ἐκεῖνός ἐστιν ὃς ἐγὼ βάψας¹¹ τὸ ψωμίον¹² ἐπιδώσω.¹³ Καὶ ἐμβάψας¹⁴ τὸ
 ψωμίον,¹² δίδωσιν Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτῃ.¹⁵ Καὶ μετὰ τὸ ψωμίον,¹² τότε 27

¹ ἐπαίρω, lift up, raise. ² πτέρνα, ἡς, ἡ, heel. ³ ταράσσω, trouble, agitate. ⁴ ἀπορέω, be at a loss, be perplexed. ⁵ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ⁶ κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. ⁷ νεύω, nod, beckon (as a sign). ⁸ πυνθάνομαι, inquire, ask. ⁹ ἐπιπίπτω, fall upon, press upon. ¹⁰ στῆθος, ους, τό, breast, chest. ¹¹ βάπτω, dip, dye. ¹² ψωμίον, ου, τό, fragment, morsel. ¹³ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ¹⁴ ἐμβάπτω, dip, dip into. ¹⁵ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth.

εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὅ ποιεῖς, ποίησον
τάχιον.¹ Τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων² πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ. Τινὲς γὰρ 28
ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον³ εἶχεν ὁ Ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,
Ἀγόρασον ὧν χρειάν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν· ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῶ. Λαβὼν 30
οὖν τὸ ψωμίον⁴ ἐκεῖνος, εὐθέως ἐξῆλθεν· ἦν δὲ νύξ.

Ὅτε ἐξῆλθεν, λέγει ὁ Ἰησοῦς, Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς 31
ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. Εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν 32
ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. Τεκνία,⁵ ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι. Ζητήσετετέ 33
με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ὅπου ὑπάγω ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε
ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε 34
ἀλλήλους· καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ἐν τούτῳ 35
γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.

¹ τάχιον, more swiftly. ² ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ³ γλωσσόκομον, ου, τό, money box, bag. ⁴ ψωμίον, ου, τό, fragment, morsel. ⁵ τεκνίον, ου, τό, little child.

Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, ποῦ ὑπάγεις; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, 36

Ὅπου ὑπάγω, οὐ δύνασαι μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ὕστερον¹ δὲ ἀκολουθήσεις μοι.

Λέγει αὐτῷ Πέτρος, Κύριε, διὰ τί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; Τὴν 37

ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Τὴν ψυχὴν σου ὑπὲρ 38

ἐμοῦ θήσεις; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ² φωνήσῃ ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ³

με τρίς.⁴

Μὴ ταρασσέσθω⁵ ὑμῶν ἡ καρδιά: πιστεύετε εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. 14

Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναί⁶ πολλάι εἰσιν: εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν:

Πορεύομαι ἐτοιμάσαι τόπον ὑμῖν. Καὶ ἐὰν πορευθῶ, ἐτοιμάσω ὑμῖν τόπον: 3

πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμι ἐγώ, καὶ

ὑμεῖς ᾗτε. Καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε. Λέγει αὐτῷ 4

Θωμᾶς,⁷ Κύριε, οὐκ οἶδαμεν ποῦ ὑπάγεις: καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι; 6

Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ: οὐδεὶς ἔρχεται

¹ ὕστερον, lastly, afterward. ² ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. ³ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ⁴ τρίς, thrice, three times. ⁵ ταρασσω, trouble, agitate. ⁶ μονή, ἡς, ἡ, dwelling-place, abode. ⁷ Θωμᾶς, ᾱ, ὁ, Thomas.

πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. Εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε 7
ἄν: καὶ ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτόν, καὶ ἐωράκατε αὐτόν. Λέγει αὐτῷ Φίλιππος, 8
Κύριε, δείξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ¹ ἡμῖν. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, 9
Τοσοῦτον² χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; Ὁ ἐωρακὼς
ἐμέ, ἐώρακεν τὸν πατέρα: καὶ πῶς σὺ λέγεις, Δείξον ἡμῖν τὸν πατέρα; Οὐ 10
πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν; Τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ
λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ: ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ
ἔργα. Πιστεύετε μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί: εἰ δὲ μή, διὰ τὰ 11
ἔργα αὐτὰ πιστεύετε μοι. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ 12
ἐγὼ ποιῶ καὶ ἐκεῖνος³ ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει: ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν
πατέρα μου πορεύομαι. Καὶ ὅ τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, 13
ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ. Ἐάν τι αἰτήσητέ με ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ 14
ποιήσω. Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε. Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω 15

¹ ἀρκέω, assist, suffice. ² τοσοῦτος, so great, so much. ³ καὶ ἐκεῖνος, and he, and she.

τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον¹ δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ 17
αὐτό, οὐδὲ γινώσκει αὐτό. Ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει, καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς·² ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Ἔτι μικρὸν καὶ ὁ 18
κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με· ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε. 20
Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν. Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ 21
ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με, ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου· καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω³ αὐτῷ ἐμαυτόν. Λέγει αὐτῷ Ἰούδας, οὐχ ὁ 22
Ἰσκαριώτης,⁴ Κύριε, καὶ τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν³ σεαυτόν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν 23
λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτόν ἐλευσόμεθα, καὶ μονήν⁵ παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. Ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους 24

¹παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate. ²ὀρφανός, orphan, bereaved. ³ἐμφανίζω, manifest, disclose. ⁴Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ⁵μονή, ἡς, ἡ, dwelling-place, abode.

μου οὐ τηρεῖ: καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός.

Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων. Ὁ δὲ παράκλητος,¹ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, 25
ὃ πέμψει ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ
ὑπομνήσει² ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν. Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν 27
δίδωμι ὑμῖν: οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. Μὴ ταρασσέσθω³
ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δειλιάτω.⁴ Ἦκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, Ὑπάγω καὶ 28
ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Εἰ ἡγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἂν ὅτι εἶπον, Πορεύομαι πρὸς τὸν
πατέρα: ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων μου ἔστιν. Καὶ νῦν εἶρηκα ὑμῖν πρὶν⁵ γενέσθαι: 29
ἵνα, ὅταν γένηται, πιστεύσητε. Οὐκέτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν: ἔρχεται γὰρ 30
ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν: ἀλλ' ἵνα γινῶ ὁ κόσμος ὅτι 31
ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό⁶ μοι ὁ πατήρ, οὕτως ποιῶ. Ἐγείρεσθε,
ἄγωμεν ἐντεῦθεν.⁷

¹ παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate. ² ὑπομνήσκω, remind, remember. ³ ταρασσώ, trouble, agitate. ⁴ δειλιάω, be cowardly, fearful. ⁵ πρὶν, before, formerly. ⁶ ἐντέλλομαι, command, give orders. ⁷ ἐντεῦθεν, hence, on each side.

Ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος¹ ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός² ἐστίν. Πᾶν κλήμα³ **15**
 ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἶρει αὐτό: καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει⁴ αὐτό,
 ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ. Ἦδη ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν **3**
 λελάληκα ὑμῖν. Μείνατε ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν. Καθὼς τὸ κλήμα³ οὐ δύναται **4**
 καρπὸν φέρειν ἄφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μένῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ,¹ οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν
 μὴ ἐν ἐμοὶ μένητε. Ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος,¹ ὑμεῖς τὰ κλήματα.³ Ὁ μένων ἐν ἐμοί, **5**
 καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν: ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν
 οὐδέν. Ἐὰν μὴ τις μένῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλήμα,³ καὶ ἐξηράνθη,⁵ καὶ **6**
 συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσιν, καὶ καίεται.⁶ Ἐὰν μένητε ἐν ἐμοί, **7**
 καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μένῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν. **8**
 Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε: καὶ γενήσεσθε
 ἐμοὶ μαθηταί. Καθὼς ἠγάπησέν με ὁ πατήρ, καὶ ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς: μένατε ἐν **9**
 τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου: **10**

¹ ἄμπελος, ου, ἡ, vine. ² γεωργός, οὔ, ὁ, farmer, worker of the soil. ³ κλήμα, τος, τό, vine branch, branch. ⁴ καθαίρω, make clean, clear. ⁵ ξηραίνω, dry up, parch. ⁶ καίω, burn, ignite.

καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρὸς μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ.

Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν 11

πληρωθῇ. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα 12

ὑμᾶς. Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ 13

τῶν φίλων αὐτοῦ. Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ, ἐὰν ποιῇτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι¹ ὑμῖν. 14

Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδεν τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος: 15

ὑμᾶς δὲ εἶρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρὸς μου ἐγνώρισα

ὑμῖν. Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε,² ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην² ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, 16

ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ: ἵνα ὃ τι ἂν

αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῶ ὑμῖν. Ταῦτα ἐντέλλομαι¹ ὑμῖν, ἵνα 17

ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν 18

μεμίσηκεν. Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει: ὅτι δὲ ἐκ τοῦ 19

κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην² ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ

¹ ἐντέλλομαι, command, give orders. ² ἐκλέγομαι, choose, elect.

ὕμᾱς ὁ κόσμος. Μνημονεύετε¹ τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, Οὐκ ἔστιν δοῦλος 20
μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου
ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον² τηρήσουσιν. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν 21
διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἶδασιν τὸν πέμψαντά με. Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα 22
αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ πρόφασιν³ οὐκ ἔχουσιν περὶ τῆς ἁμαρτίας
αὐτῶν. Ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. Εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν 23
αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ καὶ ἐωράκασιν
καὶ μεμισήκασιν καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου. Ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ 25
γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν ὅτι Ἐμίσησάν με δωρεάν.⁴

Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος,⁵ ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρός, τὸ πνεῦμα 26
τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ· 27
καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε.

¹ μνημονεύω, remember, make mention of. ² ὑμέτερος, your. ³ πρόφασις, εως, ἡ, pretense, pretext. ⁴ δωρεάν, without cost, without cause. ⁵ παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate.

Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε. Ἀποσυναγώγους¹ ποιήσουσιν **16**
ὑμᾶς· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν² προσφέρειν
τῷ θεῷ. Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ. Ἀλλὰ **3**
ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε³ αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ
εἶπον ὑμῖν. Ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἦμην. Νῦν δὲ **5**
ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, Ποῦ ὑπάγεις; **6**
Ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη⁴ πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. Ἀλλ' **7**
ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν· συμφέρει⁵ ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ
ἀπέλθω, ὁ παράκλητος⁶ οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω
αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. Καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει⁷ τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ **8**
περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως· περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς **9**
ἐμέ· περὶ δικαιοσύνης δέ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου ὑπάγω, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ **10**
με· περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται. Ἔτι πολλὰ ἔχω **11**

¹ ἀποσυναγώγος, expelled from the congregation. ² λατρεία, ας, ἡ, service, divine worship. ³ μνημονεύω, remember, make mention of. ⁴ λύπη, ης, ἡ, pain, grief. ⁵ συμφέρω, bring together, it is profitable. ⁶ παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate. ⁷ ἐλέγχω, convict, reprove.

λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα 13
 τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει¹ ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν: οὐ γὰρ λαλήσει ἅφ'
 ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ² ὑμῖν. 14
 Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ² ὑμῖν. Πάντα ὅσα 15
 ἔχει ὁ πατὴρ ἐμὰ ἐστίν: διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει, καὶ
 ἀναγγελεῖ² ὑμῖν. Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, 16
 ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα. Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους, 17
 Τί ἐστὶν τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν, Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ
 ὄψεσθέ με; Καὶ ὅτι Ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα; Ἐλεγον οὖν, Τοῦτο τί ἐστὶν ὃ 18
 λέγει, τὸ μικρόν; Οὐκ οἶδαμεν τί λαλεῖ. Ἔγνων οὖν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν 19
 ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων, ὅτι εἶπον,
 Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω 20
 ὑμῖν ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε³ ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται: ὑμεῖς δὲ

¹ ὁδηγέω, lead, guide. ² ἀναγγέλλω, announce, report. ³ θρηνέω, lament, mourn.

λυπηθήσεσθε, ἀλλ' ἡ λύπη¹ ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. Ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ² 21

λύπην¹ ἔχει, ὅτι ἤλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει³ τῆς θλίψεως, διὰ τὴν χαρὰν ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον.

Καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην¹ μὲν νῦν ἔχετε· πάλιν δὲ ὀψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται 22

ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν. Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ 23

ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε

τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν. Ἔως ἄρτι οὐκ ἠτήσατε οὐδέν ἐν τῷ 24

ὀνόματί μου· αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾗ πεπληρωμένη.

Ταῦτα ἐν παροιμίαις⁴ λελάληκα ὑμῖν· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις⁴ 25

λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγελῶ⁵ ὑμῖν. Ἐν ἐκείνῃ τῇ 26

ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε· καὶ οὐ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν

πατέρα περὶ ὑμῶν· αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, 27

καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον. Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρός, 28

¹λύπη, ης, ἡ, pain, grief. ²τίκτω, give birth to, bear. ³μνημονεύω, remember, make mention of. ⁴παροιμία, ας, ἡ, proverb, parable. ⁵ἀναγγέλλω, I will report, I will announce.

καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφήμι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν
πατέρα. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Ἴδε, νῦν παρρησίᾳ λαλεῖς, καὶ 29
παροιμίαν¹ οὐδεμίαν λέγεις. Νῦν οἶδαμεν ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις 30
ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς 31
ὁ Ἰησοῦς, Ἄρτι πιστεύετε; Ἰδοὺ, ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα 32
σκορπισθῇτε² ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε· καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι
ὁ πατήρ μετ' ἐμοῦ ἐστίν. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. Ἐν 33
τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε,³ ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρεν⁴ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, 17
καὶ εἶπεν, Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου
δοξάσῃ σε· καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας 2
αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσιν 3
σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν χριστόν. Ἐγὼ σε 4

¹ παροιμία, ας, ἡ, proverb, parable. ² σκορπίζω, scatter, disperse. ³ θαρσέω, of good courage, of good cheer. ⁴ ἐπαίρω, lift up, raise.

ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ ἔργον ἐτελείωσα¹ ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω. Καὶ νῦν 5
δόξασόν με σύ, πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι
παρὰ σοί. Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ 6
κόσμου· σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας· καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασιν. 7
Νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ ἐστιν· ὅτι τὰ ῥήματα ἃ 8
δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς· καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς² ὅτι παρὰ
σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ 9
περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσιν· καὶ τὰ ἐμὰ 10
πάντα σὰ ἐστιν, καὶ τὰ σὰ ἐμά· καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ 11
κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσὶν, καὶ ἐγὼ πρὸς σε ἔρχομαι. Πάτερ ἅγιε,
τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ὥσιν ἓν, καθὼς ἡμεῖς. 12
Ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου·
οὓς δέδωκάς μοι, ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς

¹ τελείωω, fill, fulfill. ² ἀληθῶς, truly, really.

ἀπωλείας,¹ ἵνα ἡ γραφή πληρωθῇ. Νῦν δὲ πρὸς σε ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν 13
τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσιν τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς. Ἐγὼ 14
δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ
τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. Οὐκ ἔρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτούς 15
ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτούς ἐκ τοῦ πονηροῦ. Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ 16
εἰσὶν, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί. Ἀγιάσον αὐτούς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου· ὁ 17
λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστιν. Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἐγὼ 18
ἀπέστειλα αὐτούς εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἀγιάζω ἑμαυτόν, ἵνα 19
καὶ αὐτοὶ ὧσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ. Οὐ περὶ τούτων δὲ ἔρωτῶ μόνον, ἀλλὰ 20
καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ: ἵνα πάντες ἔν ὧσιν: 21
καθὼς σύ, πάτερ, ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἔν ὧσιν: ἵνα ὁ
κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, 22
δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὧσιν ἔν, καθὼς ἡμεῖς ἔν ἐσμεν. Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν 23

¹ ἀπώλεια, ας, ἡ, destruction, ruin.

ἐμοί, ἵνα ὧσιν τετελειωμένοι¹ εἰς ἓν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με
 ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. Πάτερ, οὓς δέδωκάς 24
 μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμι ἐγὼ καῶν² ὧσιν μετ' ἐμοῦ: ἵνα θεωρῶσιν τὴν δόξαν
 τὴν ἐμὴν ἣν ἔδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς³ κόσμου. Πάτερ 25
 δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνω, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με
 ἀπέστειλας: καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω: ἵνα ἡ ἀγάπη, ἣν 26
 ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾗ, καὶ ἐν αὐτοῖς.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθεν σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν⁴ τοῦ χειμάρρου⁵ 18
 τῶν Κεδρῶν,⁶ ὅπου ἦν κήπος,⁷ εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. 2
 Ὦδε καὶ Ἰούδας, ὁ παραδιδούς αὐτόν, τὸν τόπον: ὅτι πολλάκις⁸ συνήχθη ὁ
 Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ὁ οὖν Ἰούδας, λαβὼν τὴν σπεῖραν,⁹ καὶ 3
 ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας,¹⁰ ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν¹¹ καὶ

¹ τελειόω, fill, fulfill. ² καῶν, and he, and she. ³ καταβολή, ἥς, ἡ, foundation, depositing. ⁴ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁵ χεῖμαρρος, ου, ὁ, brook, winter torrent. ⁶ Κεδρῶν, ὁ, Kidron. ⁷ κήπος, ου, ὁ, garden.

⁸ πολλάκις, often, many times. ⁹ σπεῖρα, ἡς, ἡ, cohort. ¹⁰ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ¹¹ φανός, οὔ, ὁ, lamp, torch.

λαμπάδων¹ καὶ ὀπλων.² Ἰησοῦς οὖν, εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ’ αὐτόν, 4
 ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς, Τίνα ζητεῖτε; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Ἰησοῦν τὸν 5
 Ναζωραῖον.³ Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι. Εἰστήκει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ
 παραδιδούς αὐτὸν μετ’ αὐτῶν. Ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὅτι Ἐγὼ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς 6
 τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπесον χαμαί.⁴ Πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησεν, Τίνα ζητεῖτε; Οἱ 7
 δὲ εἶπον, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον.³ Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγὼ εἰμι: 8
 εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν: ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν ὅτι 9
 Οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα. Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων 10
 μάχαιραν εἴλκυσεν⁵ αὐτήν, καὶ ἔπαισεν⁶ τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον, καὶ
 ἀπέκοψεν⁷ αὐτοῦ τὸ ὠτίον⁸ τὸ δεξιόν. Ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλχος.⁹ Εἶπεν 11
 οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ, Βάλε τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην:¹⁰ τὸ ποτήριον ὃ
 δέδωκέν μοι ὁ πατήρ, οὐ μὴ πίνω αὐτό;

¹ λαμπάς, ἄδος, ἡ, torch, lamp. ² ὄπλον, ου, τό, tool, implement. ³ Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ⁴ χαμαί, on or to the ground. ⁵ ἐλκύω, drag, draw. ⁶ παίω, strike, hit. ⁷ ἀποκόπτω, cut off, smite. ⁸ ὠτίον, ου, τό, ear. ⁹ Μάλχος, ου, ὁ, Malchus. ¹⁰ θήκη, ης, ἡ, sheath, scabbard.

Ἦ οὖν σπεῖρα¹ καὶ ὁ χιλιάρχος² καὶ οἱ ὑπηρέται³ τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον⁴ τὸν 12
 Ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν αὐτόν, καὶ ἀπήγαγον⁵ αὐτὸν πρὸς Ἄνναν⁶ πρῶτον· ἦν γὰρ 13
 πενθερὸς⁷ τοῦ Καϊάφα,⁸ ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ⁹ ἐκείνου. Ἦν δὲ Καϊάφας⁸ 14
 ὁ συμβουλεύσας¹⁰ τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι συμφέρει¹¹ ἓνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι
 ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

Ἦκολούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής. Ὁ δὲ μαθητής 15
 ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς¹² τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθεν¹³ τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλήν¹⁴
 τοῦ ἀρχιερέως· ὁ δὲ Πέτρος εἰστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητής 16
 ὁ ἄλλος ὃς ἦν γνωστὸς¹² τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπεν τῇ θυρωρῷ,¹⁵ καὶ εἰσῆγαγεν¹⁶
 τὸν Πέτρον. Λέγει οὖν ἡ παιδίσκη¹⁷ ἡ θυρωρὸς¹⁵ τῷ Πέτρῳ, Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν 17
 μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; Λέγει ἐκεῖνος, Οὐκ εἰμί. Εἰστήκεισαν δὲ οἱ 18
 δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται³ ἀνθρακιὰν¹⁸ πεποηκότες, ὅτι ψύχος¹⁹ ἦν, καὶ

¹ σπεῖρα, ης, ἡ, cohort. ² χιλιάρχος, ου, ὁ, military tribune, captain. ³ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ⁴ συλλαμβάνω, take, conceive. ⁵ ἀπάγω, lead away, lead. ⁶ Ἄννας, α, ὁ, Annas. ⁷ πενθερός, οὔ, ὁ, father-in-law. ⁸ Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. ⁹ ἐνιαυτός, οὔ, ὁ, year. ¹⁰ συμβουλεύω, plot, advise. ¹¹ συμφέρω, bring together, it is profitable. ¹² γνωστός, known, acquaintance. ¹³ συνεισέρχομαι, enter together, enter together with. ¹⁴ αὐλή, ἡς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ¹⁵ θυρωρός, οὔ, ὁ, doorkeeper, gatekeeper. ¹⁶ εἰσάγω, lead in, bring in. ¹⁷ παιδίσκη, ης, ἡ, maid, female servant. ¹⁸ ἀνθρακιά, ᾤα, ἡ, charcoal fire, heap of burning coals. ¹⁹ ψύχος, ους, τό, cold.

ἐθερμαίνοντο·¹ ἦν δὲ μετ' αὐτῶν ὁ Πέτρος ἐστὼς καὶ θερμαινόμενος.¹

Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησεν τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς 19

διδασχῆς αὐτοῦ. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ παρρησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ: 20

ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντοτε οἱ Ἰουδαῖοι

συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ² ἐλάλησα οὐδέν. Τί με ἐπερωτᾷς; Ἐπερώτησον 21

τοὺς ἀκηκοότας, τί ἐλάλησα αὐτοῖς: ἴδε, οὗτοι οἶδασιν ἃ εἶπον ἐγώ. Ταῦτα δὲ 22

αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν³ παρεστηκὼς ἔδωκεν ῥάπισμα⁴ τῷ Ἰησοῦ,

εἰπών, Οὕτως ἀποκρίνη τῷ ἀρχιερεῖ; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Εἰ κακῶς⁵ 23

ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ: εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;⁶ Ἀπέστειλεν 24

αὐτὸν ὁ Ἄννας⁷ δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν⁸ τὸν ἀρχιερέα.

¹θερμαίνω, warm. ²κρυπτός, hidden, secret. ³ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ⁴ῥάπισμα, τος, τό, blow, slap in the face. ⁵κακῶς, badly, evilly. ⁶δέρω, beat, flay. ⁷Ἄννας, α, ὁ, Annas. ⁸Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas.

Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἐστὼς καὶ θερμαινόμενος·¹ εἶπον οὖν αὐτῷ, Μὴ καὶ σὺ ἐκ
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; Ἠρνήσατο οὖν ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν, Οὐκ εἰμί. Λέγει εἷς
ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενὴς² ὧν οὗ ἀπέκοψεν³ Πέτρος τὸ ὠτίον,⁴
Οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ⁵ μετ' αὐτοῦ; Πάλιν οὖν ἠρνήσατο ὁ Πέτρος, καὶ
εὐθέως ἀλέκτωρ⁶ ἐφώνησεν.

Ἀγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα⁷ εἰς τὸ πραιτώριον·⁸ ἦν δὲ πρωΐ,⁹ καὶ
αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον,⁸ ἵνα μὴ μιανθῶσιν,¹⁰ ἀλλ' ἵνα φάγωσιν
τὸ Πάσχα. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πιλάτος πρὸς αὐτούς, καὶ εἶπεν, Τίνα κατηγορίαν¹¹
φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, Εἰ μὴ ἦν
οὗτος κακοποιός,¹² οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ
Πιλάτος, Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. Εἶπον
οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, Ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα: ἵνα ὁ λόγος τοῦ

¹ θερμαίνω, warm. ² συγγενής, kindred, relative. ³ ἀποκόπτω, cut off, smite. ⁴ ὠτίον, ου, τό, ear. ⁵ κήπος, ου, ὁ, garden. ⁶ ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. ⁷ Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. ⁸ πραιτώριον, ου, τό, palace (of the governor).

⁹ πρωΐ, early in the morning, at dawn. ¹⁰ μιαίνω, stain, defile. ¹¹ κατηγορία, ας, ἡ, accusation, charge. ¹² κακοποιός, οὔ, ὁ, evildoer.

Ἰησοῦ πληρωθῆ, ὃν εἶπεν, σημαίνων¹ ποίῳ θανάτῳ ἔμελλεν ἀποθνήσκειν.

Εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον² πάλιν ὁ Πιλάτος, καὶ ἐφώνησεν τὸν Ἰησοῦν, καὶ 33

εἶπεν αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀφ' 34

ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ; Ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος, 35

Μήτι³ ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; Τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί:

τί ἐποίησας; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου 36

τούτου: εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται⁴ ἂν οἱ ἐμοὶ

ἡγωνίζοντο,⁵ ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις: νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ

ἔστιν ἐντεῦθεν.⁶ Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Οὐκοῦν⁷ βασιλεὺς εἶ σύ; 37

Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεὺς εἰμι ἐγώ. Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι,

καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. Πᾶς ὁ ὢν

ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς. Λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Τί ἐστιν 38

¹ σημαίνω, indicate, signify. ² πραιτώριον, ου, τό, palace (of the governor). ³ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁴ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ⁵ ἡγωνίζομαι, contend, struggle. ⁶ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ⁷ οὐκοῦν, therefore, so.

ἀλήθεια;

Καὶ τοῦτο εἰπὼν, πάλιν ἐξῆλθεν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἐγὼ
οὐδεμίαν αἰτίαν¹ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ. Ἦστιν δὲ συνήθεια² ὑμῖν, ἵνα ἓνα ὑμῖν 39
ἀπολύσω ἐν τῷ Πάσχα: βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν
Ἰουδαίων; Ἐκραύγασαν³ οὖν πάλιν πάντες, λέγοντες, Μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν 40
Βαραββᾶν:⁴ ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς⁴ ληστής.⁵

Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ Πιλάτος τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐμαστίγωσεν.⁶ Καὶ οἱ στρατιῶται 19
πλέξαντες⁷ στέφανον ἐξ ἀκανθῶν⁸ ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον
πορφυροῦν⁹ περιέβαλον¹⁰ αὐτόν, καὶ ἔλεγον, Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων: 3
καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ῥαπίσματα.¹¹ Ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ Πιλάτος, καὶ λέγει 4
αὐτοῖς, Ἴδε, ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν¹

¹ αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. ² συνήθεια, ας, ἡ, habit, custom. ³ κραυγάζω, cry out, cry aloud. ⁴ Βαραββᾶς, ᾱ, ὁ, Barabbas. ⁵ ληστής, οὐ, ὁ, robber, brigand. ⁶ μαστιγῶ, whip, lash. ⁷ πλέκω, plait, weave. ⁸ ἀκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. ⁹ πορφυροῦς, purple. ¹⁰ περιβάλλω, put around, clothe. ¹¹ ῥάπισμα, τος, τό, blow, slap in the face.

εὐρίσκω. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Ἰησοῦς ἔξω, φορῶν¹ τὸν ἀκάνθινον² στέφανον καὶ τὸ 5
πορφυροῦν³ ἱμάτιον. Καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἴδε, ὁ ἄνθρωπος. Ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν 6
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται,⁴ ἐκραύγασαν⁵ λέγοντες, Σταύρωσον, σταύρωσον
αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε: ἐγὼ γὰρ
οὐχ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν.⁶ Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, Ἡμεῖς νόμον 7
ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἐαυτὸν υἱὸν θεοῦ
ἐποίησεν. Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη, 8
καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον⁷ πάλιν, καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ, Πόθεν εἶ σύ; Ὁ δὲ
Ἰησοῦς ἀπόκρισιν⁸ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Ἐμοὶ οὐ 10
λαλεῖς; Οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολύσαί
σε; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι 11
δεδομένον ἄνωθεν:⁹ διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς μέ σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει. Ἐκ 12
τούτου ἐζήτει ὁ Πιλάτος ἀπολύσαι αὐτόν. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔκραζον λέγοντες,

¹ φορέω, wear, bear. ² ἀκάνθινος, of thorns, thorny. ³ πορφυροῦς, purple. ⁴ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ⁵ κραυγάζω, cry out, cry aloud. ⁶ αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. ⁷ πραιτώριον, ου, τό, palace (of the governor). ⁸ ἀπόκρισις, εως, ἡ, answer, reply. ⁹ ἄνωθεν, from above, again.

Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσης, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος· πᾶς ὁ βασιλέα ἐαυτὸν
ποιῶν, ἀντιλέγει¹ τῷ Καίσαρι. Ὁ οὖν Πιλάτος ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον 13
ἤγαγεν ἔξω τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος,² εἰς τόπον λεγόμενον
Λιθόστρωτον,³ Ἑβραϊστὶ⁴ δὲ Γαββαθᾶ·⁵ ἦν δὲ Παρασκευὴ⁶ τοῦ Πάσχα, ὥρα δὲ 14
ώσει ἑκτη·⁷ καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις, Ἴδε, ὁ βασιλεὺς ὑμῶν. Οἱ δὲ ἐκραύγασαν,⁸ 15
Ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Τὸν βασιλέα ὑμῶν
σταυρώσω; Ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς, Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα. 16
Τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ.

Παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἤγαγον· καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ 17
ἐξῆλθεν εἰς τόπον λεγόμενον Κρανίου⁹ Τόπον, ὃς λέγεται Ἑβραϊστὶ⁴ Γολγοθᾶ·¹⁰
ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο, ἐντεῦθεν¹¹ καὶ ἐντεῦθεν,¹¹ 18
μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν. Ἐγραψεν δὲ καὶ τίτλον¹² ὁ Πιλάτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ 19

¹ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ² βῆμα, τος, τό, judgment seat. ³ λιθόστρωτον, ου, τό, mosaic pavement. ⁴ Ἑβραϊστί, Hebrew. ⁵ Γαββαθᾶ, ἡ, Gabbatha. ⁶ παρασκευή, ἡς, ἡ, preparation. ⁷ ἑκτος, sixth. ⁸ κραυγάζω, cry out, cry aloud. ⁹ κρανίον, ου, τό, skull. ¹⁰ Γολγοθᾶ, ἡ, Golgotha. ¹¹ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ¹² τίτλος, ου, ὁ, inscription, notice.

σταυροῦ· ἦν δὲ γεγραμμένον, Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος¹ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. 20

Τοῦτον οὖν τὸν τίτλον² πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος

τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον Ἑβραϊστί,³

Ἑλληνιστί,⁴ Ῥωμαϊστί.⁵ Ἦλεγον οὖν τῷ Πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων, 21

Μὴ γράφῃ, Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· ἀλλ' ὅτι Ἐκεῖνος εἶπεν, Βασιλεὺς εἰμι

τῶν Ἰουδαίων. Ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος, Ὁ γέγραφα, γέγραφα. 22

Οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ 23

ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἐκάστῳ στρατιώτῃ μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα.⁶ Ἦν δὲ ὁ

χιτῶν⁶ ἄραφος,⁷ ἐκ τῶν ἄνωθεν⁸ ὑφαντός⁹ δι' ὅλου. Εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους, 24

Μὴ σχίσωμεν¹⁰ αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν¹¹ περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται· ἵνα ἡ γραφὴ

πληρωθῇ ἣ λέγουσα, Διεμερίσαντο¹² τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν

ἱματισμόν¹³ μου ἔβαλον κλῆρον.¹⁴ Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν. 25

¹Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ²τίτλος, ου, ὁ, inscription, notice. ³Ἑβραϊστί, Hebrew. ⁴Ἑλληνιστί, Greek language, in the Greek language. ⁵Ῥωμαϊστί, in Latin, in the Latin language. ⁶χιτῶν, ὄνος, ὁ, tunic, garment. ⁷ἄραφος, seamless, not sewed. ⁸ἄνωθεν, from above, again. ⁹ὑφαντός, woven. ¹⁰σχίζω, split, separate. ¹¹λαγχάνω, chose by lot, receive. ¹²διαμερίζω, divide, distribute. ¹³ἱματισμός, οὐ, ὁ, clothing. ¹⁴κλήρος, ου, ὁ, lot, portion.

Εἰστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς
μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ,¹ καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ.² Ἰησοῦς οὖν 26
ιδὼν τὴν μητέρα, καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ,
Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου. Εἶτα³ λέγει τῷ μαθητῇ, Ἴδου ἡ μήτηρ σου. Καὶ ἀπ’ 27
ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια.

Μετὰ τοῦτο ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ⁴ ἡ γραφή, 28
λέγει, Διψῶ.⁵ Σκεῦος⁶ οὖν ἔκειτο⁷ ὄξους⁸ μεστόν·⁹ οἱ δέ, πλήσαντες σπόγγον¹⁰ 29
ὄξους,⁸ καὶ ὑσώπῳ¹¹ περιθέντες,¹² προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι. Ὅτε οὖν 30
ἔλαβεν τὸ ὄξος⁸ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν, Τετέλεσται· καὶ κλίνας¹³ τὴν κεφαλὴν,
παρέδωκεν τὸ πνεῦμα.

¹ Κλωπᾶς, ᾱ, ὁ, Clopas. ² Μαγδαληνὴ, ῆς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ³ εἶτα, then, thereafter. ⁴ τελειόω, fill, fulfill. ⁵ διψάω, thirst, thirst for. ⁶ σκεῦος, οὗς, τό, vessel, goods (plural). ⁷ κείμαι, lie, be laid. ⁸ ὄξος, οὗς, τό, sour wine, vinegar. ⁹ μεστός, full. ¹⁰ σπόγγος, ου, ὁ, sponge. ¹¹ ὕσσωπος, ου, ὁ, hyssop. ¹² περιτίθημι, place around, put around. ¹³ κλίνω, cause to bend, bow.

Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ, ἐπεὶ 31

Παρασκευῇ¹ ἦν – ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου τοῦ σαββάτου – ἠρώτησαν

τὸν Πιλάτον ἵνα κατεαγῶσιν² αὐτῶν τὰ σκέλη,³ καὶ ἄρθωσιν. ἤλθον οὖν οἱ 32

στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν² τὰ σκέλη³ καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ

συσταυρωθέντος⁴ αὐτῶ: ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὥς εἶδον αὐτὸν ἤδη 33

τεθνηκότα,⁵ οὐ κατέαξαν² αὐτοῦ τὰ σκέλη:³ ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ⁶ 34

αὐτοῦ τὴν πλευρὰν⁷ ἔνυξεν,⁸ καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. Καὶ ὁ ἐωρακὼς 35

μεμαρτύρηκεν, καὶ ἀληθινὴ ἐστὶν αὐτοῦ ἡ μαρτυρία, κακεῖνος⁹ οἶδεν ὅτι

ἀληθὴ λέγει, ἵνα ὑμεῖς πιστεύσητε. Ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, 36

Ὅσοῦν¹⁰ οὐ συντριβήσεται¹¹ ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει, 37

Ὅψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.¹²

¹ παρασκευή, ἡς, ἡ, preparation. ² κατάγνυμι, break in pieces. ³ σκέλος, οὗς, τό, leg. ⁴ συσταυρόω, crucify together with. ⁵ θνήσκω, die, am dying. ⁶ λόγχη, ἡς, ἡ, spear, lance. ⁷ πλευρά, ἁς, ἡ, side, side of the body. ⁸ νύσσω, prick, pierce. ⁹ κακεῖνος, and he, and she. ¹⁰ ὅστέον, τό, bone. ¹¹ συντρίβω, break in pieces, crush. ¹² ἐκκεντέω, pierce, pierce through.

Μετὰ ταῦτα ἠρώτησεν τὸν Πιλάτον Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας,¹ ὢν μαθητὴς τοῦ 38
 Ἰησοῦ, κεκρυμμένος² δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ
 Ἰησοῦ: καὶ ἐπέτρεψεν³ ὁ Πιλάτος. Ἦλθεν οὖν καὶ ἤρεν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. 39
 Ἦλθεν δὲ καὶ Νικόδημος,⁴ ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων
 μίγμα⁵ σμύρνης⁶ καὶ ἀλόης⁷ ὡς λίτρας⁸ ἑκατόν.⁹ Ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ 40
 Ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐτὸ ἐν ὀθονίοις¹⁰ μετὰ τῶν ἀρωμάτων,¹¹ καθὼς ἔθος¹² ἐστὶν
 τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν.¹³ Ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κήπος,¹⁴ καὶ 41
 ἐν τῷ κήπῳ¹⁴ μνημεῖον καινόν, ἐν ᾧ οὐδέπω¹⁵ οὐδεὶς ἐτέθη. Ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν 42
 Παρασκευὴν¹⁶ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ¹⁷ ἔρχεται πρωῒ,¹⁸ σκοτίας¹⁹ ἔτι 20
 οὔσης, εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἡρμένον ἐκ τοῦ μνημείου. Τρέχει 2

¹ Ἀριμαθαία, ας, ἡ, Arimathea. ² κρύπτω, conceal, hide. ³ ἐπιτρέπω, permit, allow. ⁴ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ⁵ μίγμα, τος, τό, mixture, compound. ⁶ σμύρνα, ης, ἡ, myrrh (a costly perfume), Smyrna. ⁷ ἀλόη, ης, ἡ, aloes. ⁸ λίτρα, ας, ἡ, Roman pound. ⁹ ἑκατόν, hundred, 100. ¹⁰ ὀθόνιον, ου, τό, piece of fine linen, linen bandage. ¹¹ ἄρωμα, τος, τό, spice, perfume. ¹² ἔθος, ους, τό, custom. ¹³ ἐνταφιάζω, prepare for burial, bury. ¹⁴ κήπος, ου, ὁ, garden. ¹⁵ οὐδέπω, not yet, still not. ¹⁶ παρασκευή, ης, ἡ, preparation. ¹⁷ Μαγδαληνή, ης, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ¹⁸ πρωῒ, early in the morning, at dawn. ¹⁹ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ²⁰ τρέχω, run, exercise myself.

οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ
 Ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἶδαμεν
 ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητής, καὶ ἤρχοντο 3
 εἰς τὸ μνημεῖον. Ἔτρεχον¹ δὲ οἱ δύο ὁμοῦ:² καὶ ὁ ἄλλος μαθητής προέδραμεν³ 4
 τάχιον⁴ τοῦ Πέτρου, καὶ ἦλθεν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας⁵ βλέπει 5
 κείμενα⁶ τὰ ὀθόνια,⁷ οὐ μέντοι⁸ εἰσῆλθεν. Ἔρχεται οὖν Σίμων Πέτρος 6
 ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια⁷ κείμενα,⁶
 καὶ τὸ σουδάριον⁹ ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων⁷ κείμενον,⁶ 7
 ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον¹⁰ εἰς ἓνα τόπον. Τότε οὖν εἰσῆλθεν καὶ ὁ ἄλλος 8
 μαθητής ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδεν, καὶ ἐπίστευσεν: οὐδέπω¹¹ 9
 γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφὴν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. Ἀπῆλθον οὖν 10
 πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί.

¹ τρέχω, run, exercise myself. ² ὁμοῦ, together. ³ προτρέχω, run ahead, outrun. ⁴ τάχιον, more swiftly. ⁵ παρακύπτω, stoop to look, look. ⁶ κείμεναι, lie, be laid. ⁷ ὀθόνιον, ου, τό, piece of fine linen, linen bandage. ⁸ μέντοι, yet, however. ⁹ σουδάριον, ου, τό, face cloth, handkerchief. ¹⁰ ἐντυλίσσω, wrap up, fold up. ¹¹ οὐδέπω, not yet, still not.

Μαρία δὲ εἰστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίουσα ἔξω: ὡς οὖν ἔκλαιεν, παρέκυψεν¹ 11
εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς καθεζομένους,² ἓνα πρὸς 12
τῇ κεφαλῇ, καὶ ἓνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο³ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ 13
λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι, Γύναι, τί κλαίεις; Λέγει αὐτοῖς, ὅτι Ἦραν τὸν κύριόν
μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη⁴ εἰς τὰ ὀπίσω, 14
καὶ θεωρεῖ τὸν Ἰησοῦν ἐστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν. Λέγει αὐτῇ ὁ 15
Ἰησοῦς, Γύναι, τί κλαίεις; Τίνα ζητεῖς; Ἐκείνη, δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός⁵ ἐστιν,
λέγει αὐτῷ, Κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτόν, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας αὐτόν, καὶ γὰρ
αὐτὸν ἄρῶ. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μαρία. Στραφεῖσα⁴ ἐκείνη λέγει αὐτῷ, 16
Ῥαββουνί⁶ – ὃ λέγεται, Διδάσκαλε. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μὴ μου ἄπτου, 17
οὐπω⁷ γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου: πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς
μου, καὶ εἰπέ αὐτοῖς, Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ
θεὸν μου καὶ θεὸν ὑμῶν. Ἐρχεται Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ⁸ ἀπαγγέλλουσα τοῖς 18

¹ παρακύπτω, stoop to look, look. ² καθεζομαι, sit down, am sitting. ³ κείμει, lie, be laid. ⁴ στρέφω, turn, am converted. ⁵ κηπουρός, οὗ, ὁ, gardener. ⁶ ραββουνί, Rabboni, my master. ⁷ οὐπω, not yet. ⁸ Μαγδαληνή, ἥς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene.

μαθηταῖς ὅτι ἐώρακεν τὸν κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.

Οὕσης οὖν ὀψίας,¹ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν 19

κεκλεισμένων² ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων,

ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς, Εἰρήνη ὑμῖν. Καὶ 20

τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν³ αὐτοῦ. Ἐχάρησαν οὖν

οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς πάλιν, Εἰρήνη ὑμῖν: 21

καθὼς ἀπέσταλκέν με ὁ πατήρ, καὶ ἐγὼ πέμπω ὑμᾶς. Καὶ τοῦτο εἰπὼν 22

ἐνεφύσησεν⁴ καὶ λέγει αὐτοῖς, Λάβετε πνεῦμα ἅγιον. Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς 23

ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς: ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται.

Θωμᾶς⁵ δέ, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος,⁶ οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε 24

ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. Ἐλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί, Ἐωράκαμεν τὸν κύριον. 25

Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον⁷ τῶν ἥλων,⁸ καὶ

¹ ὀψιος, late. ² κλείω, shut, shut up. ³ πλευρά, ἄς, ἡ, side, side of the body. ⁴ ἐμφυσάω, breathe on, breathe into. ⁵ Θωμᾶς, ἄ, ὁ, Thomas. ⁶ Δίδυμος, ου, ὁ, Didymus, Twin. ⁷ τύπος, ου, ὁ, mark, example. ⁸ ἥλος, ου, ὁ, nail.

βάλω τὸν δάκτυλόν¹ μου εἰς τὸν τύπον² τῶν ἥλων,³ καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς
τὴν πλευράν⁴ αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω.

Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτῶ⁵ πάλιν ἦσαν ἔσω⁶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ Θωμᾶς⁷ μετ' 26
αὐτῶν. Ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς, τῶν θυρῶν κεκλεισμένων,⁸ καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ
εἶπεν, Εἰρήνῃ ὑμῖν. Εἴτα⁹ λέγει τῷ Θωμᾶ,⁷ Φέρε τὸν δάκτυλόν¹ σου ὧδε, καὶ 27
ἴδε τὰς χεῖράς μου: καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν⁴ μου: καὶ
μὴ γίνου ἄπιστος,¹⁰ ἀλλὰ πιστός. Καὶ ἀπεκρίθη Θωμᾶς,⁷ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὁ 28
κύριός μου καὶ ὁ θεός μου. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὅτι ἐώρακάς με, 29
πεπίστευκας; Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες.

¹ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ² τύπος, ου, ὁ, mark, example. ³ ἥλος, ου, ὁ, nail. ⁴ πλευρά, ᾱς, ἡ, side, side of the body. ⁵ ὀκτώ, eight, 8. ⁶ ἔσω, within, inside. ⁷ Θωμᾶς, ᾱ, ὁ, Thomas. ⁸ κλείω, shut, shut up. ⁹ εἴτα, then, thereafter. ¹⁰ ἄπιστος, unbelieving, faithless.

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, 30
 ἃ οὐκ ἔστιν γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. Ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα 31
 πιστεύσῃτε ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες
 ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Μετὰ ταῦτα ἐφανερώσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης 21
 τῆς Τιβεριάδος·¹ ἐφανερώσεν δὲ οὕτως.² Ἦσαν ὁμοῦ³ Σίμων Πέτρος, καὶ 2
 Θωμᾶς⁴ ὁ λεγόμενος Δίδυμος,⁵ καὶ Ναθαναήλ⁶ ὁ ἀπὸ Κανᾶ⁷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ
 οἱ τοῦ Ζεβεδαίου,⁸ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. Λέγει αὐτοῖς Σίμων 3
 Πέτρος, Ὑπάγω ἀλιεύειν.⁹ Λέγουσιν αὐτῷ, Ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί.
 Ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν¹⁰ εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν¹¹
 οὐδέν. Πρωῖας¹² δὲ ἤδη γενομένης ἔστη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν·¹³ οὐ μέντοι¹⁴ 4
 ᾗδειςαν οἱ μαθηταὶ ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Παιδιά, μή τι 5

¹ Τιβεριάς, ἄδος, ἡ, Tiberias. ² οὕτως, thus, so. ³ ὁμοῦ, together. ⁴ Θωμᾶς, ἄ, ὁ, Thomas. ⁵ Δίδυμος, ου, ὁ, Didymus, Twin. ⁶ Ναθαναήλ, ὁ, Nathanael. ⁷ Κανᾶ, ἡ, Cana. ⁸ Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. ⁹ ἀλιεύω, fish. ¹⁰ ἐμβαίνω, embark. ¹¹ πιᾶζω, take, lay hold of. ¹² πρωῖα, ας, ἡ, early morning. ¹³ αἰγιαλός, οὔ, ὁ, seashore, beach. ¹⁴ μέντοι, yet, however.

προσφάγιον¹ ἔχετε; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Οὐ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Βάλετε εἰς τὰ 6
 δεξιά μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον,² καὶ εὐρήσετε. Ἐβαλον οὖν, καὶ οὐκέτι αὐτὸ
 ἐλκύσαι³ ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων.⁴ Λέγει οὖν ὁ μαθητῆς ἐκεῖνος 7
 ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ, Ὁ κύριός ἐστιν. Σίμων οὖν Πέτρος, ἀκούσας
 ὅτι ὁ κύριός ἐστιν, τὸν ἐπενδύτην⁵ διεζώσατο⁶ – ἦν γὰρ γυμνός⁷ – καὶ ἔβαλεν
 ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. Οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ⁸ ἦλθον – οὐ γὰρ 8
 ἦσαν μακρὰν⁹ ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηχῶν¹⁰ διακοσίων¹¹ – σύροντες¹² τὸ
 δίκτυον² τῶν ἰχθύων.⁴ Ὡς οὖν ἀπέβησαν¹³ εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακιὰν¹⁴ 9
 κειμένην¹⁵ καὶ ὀψάριον¹⁶ ἐπικείμενον,¹⁷ καὶ ἄρτον. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 10
 Ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων¹⁶ ὧν ἐπιάσατε¹⁸ νῦν. Ἀνέβη Σίμων Πέτρος, καὶ 11
 εἴλκυσεν³ τὸ δίκτυον² ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν¹⁹ ἰχθύων⁴ μεγάλων ἑκατὸν²⁰
 πεντήκοντα²¹ τριῶν: καὶ τοσούτων²² ὄντων, οὐκ ἐσχίσθη²³ τὸ δίκτυον.² Λέγει 12

¹ προσφάγιον, ου, τό, fish (to eat). ² δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. ³ ἐλκύω, drag, draw. ⁴ ἰχθύς, ὅς, fish. ⁵ ἐπενδύτης, ου, ό, outer garment, coat. ⁶ διαζώννυμι, gird about, put on. ⁷ γυμνός, naked, wearing only under-garments. ⁸ πλοίαριον, ου, τό, small boat, little boat. ⁹ μακράν, far away. ¹⁰ πῆχυς, εως, ό, cubit. ¹¹ διακόσιοι, two hundred, 200. ¹² σύρω, draw, drag. ¹³ ἀποβαίνω, get out, go away. ¹⁴ ἀνθρακιά, ἄς, ἡ, charcoal fire, heap of burning coals. ¹⁵ κεῖμαι, lie, be laid. ¹⁶ ὀψάριον, ου, τό, fish, little fish. ¹⁷ ἐπικείμεναι, lie on, lie upon. ¹⁸ πιάζω, take, lay hold of. ¹⁹ μεστός, full. ²⁰ ἑκατόν, hundred, 100. ²¹ πεντήκοντα, fifty, 50. ²² τοσούτος, so great, so much. ²³ σχίζω, split, separate.

αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Δεῦτε¹ ἀριστήσατε.² Οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα³ τῶν μαθητῶν
 ἐξετάσαι⁴ αὐτόν, Σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν. Ἔρχεται οὖν ὁ Ἰησοῦς, 13
 καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον⁵ ὁμοίως. Τοῦτο 14
 ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

Ὅτε οὖν ἠρίστησαν,² λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς, Σίμων Ἰωνᾶ,⁶ ἀγαπᾷς 15
 με πλεῖον τούτων; Λέγει αὐτῷ, Ναὶ κύριε: σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ,
 Βόσκει⁷ τὰ ἄρνια μου. Λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον, Σίμων Ἰωνᾶ,⁶ ἀγαπᾷς με; 16
 Λέγει αὐτῷ, Ναὶ κύριε: σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ, Ποίμαινε⁸ τὰ
 πρόβατά μου. Λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον, Σίμων Ἰωνᾶ,⁶ φιλεῖς με; Ἐλυπήθη ὁ 17
 Πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, Φιλεῖς με; Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Κύριε, σὺ πάντα
 οἶδας: σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Βόσκει⁷ τὰ πρόβατά μου.
 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἡς νεώτερος,⁹ ἐζώννυες¹⁰ σεαυτόν, καὶ περιεπάτεις 18

¹ δεῦτε, come!. ² ἀριστάω, have breakfast, eat a meal. ³ τολμάω, dare, endure. ⁴ ἐξετάζω, scrutinize, examine. ⁵ ὀψάριον, ου, τό, fish, little fish. ⁶ Ἰωνᾶς, ᾱ, ὁ, Jonah. ⁷ βόσκω, feed. ⁸ ποιμαίνω, shepherd, rule. ⁹ νέος, new, young.
¹⁰ ζώννυμι, gird.

ὅπου ἤθελες: ὅταν δὲ γηράσῃς,¹ ἐκτενεῖς² τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει,³
καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις. Τοῦτο δὲ εἶπεν, σημαίνων⁴ ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν 19
θεόν. Καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι. Ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ Πέτρος 20
βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν⁵ ἐν τῷ
δείπνῳ⁶ ἐπὶ τὸ στῆθος⁷ αὐτοῦ καὶ εἶπεν, Κύριε, τίς ἐστὶν ὁ παραδιδούς σε; 21
Τοῦτον ἰδὼν ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ, Κύριε, οὗτος δὲ τί; Λέγει αὐτῷ ὁ 22
Ἰησοῦς, Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σε; Σὺ ἀκολούθει μοι. 23
Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ
ἀποθνήσκει: καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει: ἀλλ', Ἐὰν
αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σε;

Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ γράψας ταῦτα: καὶ οἶδαμεν 24
ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ.

¹ γηράσκω, grow old, become old. ² ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ³ ζώννυμι, gird. ⁴ σημαίνω, indicate, signify. ⁵ ἀναπίπτω, recline, lie down. ⁶ δείπνον, ου, τό, supper, dinner. ⁷ στῆθος, ους, τό, breast, chest.

Ἔστιν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἃτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἓν, 25

οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι¹ τὸν κόσμον χωρῆσαι² τὰ γραφόμενα βιβλία. Ἀμήν.

¹ οἶμαι, think, suppose. ² χωρέω, make room for, hold.